

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Bortom anställningsbarhet?

En studie av kommunala arbetsmarknadssekreterares uppdrag.

Olga Ahlner

Kandidatuppsats (SOPB 63)

VT 2023

Handledare: Lagunathan Govender

Abstract

Author: Olga Ahlner

Title: Beyond employability? A study of the goals and professional tasks of municipal activation workers

Supervisor: Lagunathan Govender

The aim of this study is to better understand the goals and tasks of municipal activation workers, inquire into their perceived ability to establish their clients on the labor market, and to examine their handling of hard-to-activate clients. The data was gathered through individual interviews with six activation workers who were all part of the same municipality. Four of them worked with youths and young adults, one of them worked with clients who had psychiatric diagnoses, and one worked with adults above the age of 30. The interviews suggest that the municipal activation workers endeavor to encourage characteristics in their clients that can be compared to the neoliberal homo-economicus-ideal described by Foucault. The activation workers attempted to help their clients toward employability through mostly personal, psychological means, which led to them experiencing a disconnect with the statistical reporting system of the municipal activation-services. The interviews also suggest that the activation process can be viewed as circular, since clients often reentered the municipal activation-services after they had been discharged and statistically categorized as employed. The position of the activation workers could be likened to that of street-level bureaucrats, and they tried to work according to organizational goals, the interests of the client, and the limits of the labor market in order to steer their clients toward more permanent employment. Clients that remained in the activation-services for a long time could be handled through a medicalization of their struggles. The municipal activation workers were also torn on how to view the more hard-to-activate clients. Some meant they had to accept the impossibility of instilling employability in certain clients, while others highlighted the importance of holding on to hope.

Keywords: Unemployment, employability, municipal activation, governmentality, street level bureaucracy, goal conflict, NPM, activation, medicalization.

Kodord: Arbetslöshet, anställningsbarhet, kommunal arbetsmarknadspolitik, aktivering, governmentaltitet, gräsrotsbyråkrater, målkonflikt, NPM, medikalisering.

Abstract	2
Inledning	4
Problemformulering	4
Syfte och frågeställningar	7
Bakgrund	7
Arbetsmiljön	7
Aktivering, individualisering och anställningsbarhet	8
Aktiveringens symboliska syften och kopplingar till fattigvård	9
Kommunal arbetsmarknadspolitik- utformning och effekter	10
Kort om arbetslösa ungdomar	11
Teoretiska raster och övrig tidigare forskning	12
Michael Lipsky- Gräsrotsbyråkrater, handlingsutrymme och målkonflikter	12
New public management	14
Michel Foucault- Governmentality och homo economicus i den neo-liberala staten	15
Medikaliseringen av de icke-anställningsbara	17
Tunga fall	18
Reflektion över teoretiska val och sökprocess	18
Metod	19
Kvalitativ metod	19
Hermeneutik	20
Semistrukturerad intervju	21
Urval	21
Planering och genomförande av intervjuer	22
Studiens trovärdighet	23
Etiska överväganden	24
Analysmetod	24
Resultat & Analys	25
Generellt om arbetsmarknadssekreterarna	25
Att göra deltagarna anställningsbara (och på lång sikt självförsörjande)	26
Att bygga självförtroende och eget entreprenörskap	27
Att ingjuta ekonomisk rationalitet och anpassningsförmåga	30
Balansgången mellan en normativ praktik och ett klientcentrerat arbete	32
När självförsörjning inte är ett realistiskt mål	34
Resultatorientering som källa till målkonflikt	34
En lång och komplex väg mot anställningsbarhet	38
Medikalisering och diagnosfokus	40
Tunga fall- fortsätta hoppas eller ge upp?	42
Slutsats och diskussion	44
Bilagor	54

Inledning

Problemformulering

I Sverige är sysselsättningen högre än i många andra europeiska länder.

Arbetsmarknadsforskare menar samtidigt att den svenska arbetsmarknaden präglas av växande klyftor där fasta anställningar och inkomster finns att tillgå för en insider-grupp, medan en outsider-grupp får nöja sig med osäkra anställningar och låga inkomster (Ennerberg, Gladoic Håkansson, 2022). Den teknologiska utvecklingen och omstruktureringar på arbetsmarknaden innebär att vissa yrken försvinner medan andra som förutsätter nya former av kompetens tillkommer (Dahlqvist, 2022). Efterfrågan på utbildning är överlag större på arbetsmarknaden idag, och medan arbetslösheten generellt minskar finns det en växande grupp av långtidsarbetslösa som inte lever upp till de kompetenskrav som finns på arbetsmarknaden (Statistiska Centralbyrån [SCB], 2022; Arbetsförmedlingen, 2023).

Kommunerna har haft en betydande roll i svensk arbetsmarknadspolitik sedan 1990-talet. Medan den statliga arbetsmarknadspolitiken riktar sig mot individer som har tillgång till arbetslöshetsförsäkringar och redan är etablerade på arbetsmarknaden, riktar den kommunala arbetsmarknadspolitiken sig främst mot de som står utanför, eller längre ifrån arbetsmarknaden. Tillsammans har alltså staten och kommunerna del i Sveriges tudelade arbetsmarknadspolitik, även om det också finns överlappning, samarbete och otydliga gränsdragningar dem emellan (Ulmestig, 2007, Thorén, 2012). SoL dikterar att försörjningsstödstagare kan behöva delta i praktik eller aktivitet anvisad av kommunen för att få rätt till ersättning. En sådan aktivitet ska vara kompetenshöjande och stärka individers möjlighet att ta sig in på den reguljära arbetsmarknaden (SoL, 4 kap, 4§). Den kommunala arbetsmarknadspolitiken riktas således ofta mot de fattigaste och mest utsatta i samhället. Det är därför oroväckande att det finns stöd i forskning för att de kommunala arbetsmarknadsinsatserna reproducerar sociala orättvisor, och har sämre kvalitet än de insatser som erbjuds hos arbetsförmedlingen (Panican, Ulmestig, 2017).

Den kommunala arbetsmarknadspolitiken kan beskrivas som ett omfattande projekt, då den berör ungefär 90 000 registrerade deltagare och dess kostnader kan gå upp i cirka 5 miljarder

kronor under ett år (Sveriges Kommuner och Regioner [SKR], 2021). Trots detta är den vedertagna uppfattningen inom forskningen att kunskapen om den kommunala arbetsmarknadspolitikens utformning i praktiken fortfarande är begränsad och att det finns stor variation mellan tillämpningen i olika kommuner. Detta är en produkt av den decentraliserade kommunala arbetsmarknadspolitikerna som ger kommunerna stort inflytande över planering och implementering av insatser. Det finns också få regelrätta effektstudier som kan föra den kommunala aktiveringens resultat ut i ljuset. Detta kan bero på att det finns få rutiner för uppföljning och dokumentation av hur den kommunala arbetsmarknadspolitikerna bedrivs på lokal nivå, vilket gör det svårare att få insyn i hur arbetet fortgår. Även om insynen blir allt bättre genom det statistiska inrapporteringsystemet Kolada, kan det konstateras att det behövs ytterligare kartläggning av den kommunala arbetsmarknadspolitikerna vad gäller både syften, praktik och resultat (Panican, Ulmestig, 2017; 2019).

För att bättre förstå intentioner och praktiska utfall av policy kan välfärdsorganisationer studeras på en gräsrotsbyråkratisk nivå. Enligt Lipsky (2010) utgör gräsrotsbyråkrater den yttersta länken mellan samhällsmedborgare och statens människobehandlande organisationer. Gräsrotsbyråkraterna lyder under mål, uppdrag och riktlinjer från en statlig nivå och det är deras uppgift att leverera välfärdspolicy till individer. Samtidigt har policyutövningen i praktiken ofta en så pass komplex natur att gräsrotsbyråkraterna får ett handlingsutrymme som innebär en policyskapande roll. Inom den kommunala arbetsmarknadspolitikerna kan arbetsmarknadssekreterarnas roll liknas vid en sådan som brukar tillskrivas gräsrotsbyråkrater. Arbetsmarknadssekreteraren är den kontakt som deltagare får när de blir inskrivna på arbetsmarknadsavdelningen där de hjälper deltagarna med kartläggning och rådgivning (Malmö kommun, 2023). De ska tillsammans med deltagaren jobba mot dennes självförsörjning och i uppdraget ingår också att bedöma om deltagaren står till arbetsmarknadens förfogande (Trelleborgs kommun, 2021). Arbetsmarknadssekreterarna har alltså både en kontrollerande, rådgivande och kartläggande roll och kan utgöra den närmsta kontakten för deltagarna i den kommunala arbetsmarknadspolitikerna.

Thorén (2008) har studerat socialarbetare inom den kommunala arbetsmarknadspolitikerna från ett gräsrotsbyråkratsperspektiv genom intervjuer med chefer, socialsekreterare och jobbcoacher samt inlyssning under möten med klienter. I intervjuer med både chefer och socialsekreterare framkom att det övergripande politiska målet att skära ned försörjningsstöds kostnader påverkar chefernas beslut, och i sin tur socialarbetare på fältet.

Socialsekreterarna kunde uppleva att organisationen prioriterade kvantitet över kvalitet i hantering av ärenden, och rapporterade att lokal policy innebar begränsade möjligheter att anpassa val efter klientens situation och behov. Vissa socialarbetare menade också att aktiveringen kunde ha en passiviserande, och till och med avskräckande funktion, alltså att klienterna behövde ta ansvar och be om hjälp själva, och att det inte skulle vara för roligt eller trevligt så att klienterna fastnar. Det föregick också kategorisering av klienter baserat på hur socialsekreterarna upplevde deras motivation och förmåga att ta åt sig aktiveringsinsatser. Thorén menade att denna kategorisering av deltagarna, tillsammans med begränsningar i tid och resurser ledde till att socialsekreterarna använde sig av så kallad creaming och parking, där vissa klienter valdes ut och blev föremål för extra fokus och användning av resurser, medan andra ansågs vara bortom hopp och därför ett slöseri av resurser, arbete och tid. Vad gäller det dagliga arbetet med klienterna i insatser som ofta utfördes av jobbcoacher, var upprätthållandet av klienternas rutiner en viktig del då det upplevdes som ett effektivt sätt att motverka passivitet och hålla uppsikt över klienterna. Jobbcoacherna beskrev också svårigheten i att matcha sina klienter mot arbetsmarknaden. De ansåg att vissa klienter helt enkelt befann sig för långt ifrån arbetsmarknaden, medan arbetsmarknaden i sig sällan bar på några verkliga möjligheter för klienterna (Thorén, 2008).

Den kommunala aktiveringen möter alltså olika former av kritik från forskare. Begränsad kunskap och stor variation mellan kommuner efterfrågar en närmare titt på dess egentliga mål och syften. Tidigare forskning på området kan också tyda på att kommunal aktivering inte alltid är ett lätt uppdrag och att den grupp som aktiveringen riktas mot kan vara utmanande att matcha mot arbetsmarknadens krav. Arbetsmarknadssekreterare är viktiga aktörer i den kommunala arbetsmarknadspolitiken då de har mest kontakt med deltagare, fattar beslut och kontrollerar tillgången till resurser. De förväntas utföra aktiveringsuppdraget utifrån beslut och riktlinjer uppifrån, men tvingas också möta deltagarna i deras situation och förhålla sig till arbetsmarknadens villkor och krav. Som forskningen visar kan verklighetens komplexitet leda till otydlighet i uppdraget och målkonflikter som leder till att uppdraget inofficiellt omformuleras av arbetsmarknadssekreterarna. Både officiella riktlinjer och inofficiell hantering av uppdraget kan innebära en kontroversiell inramning av arbetets syfte och potentiellt problematisk hantering av deltagarna. Att utforska arbetsmarknadssekreterarnas perspektiv kan således ge en inblick i mötet mellan policy och verklighet och hjälpa oss att förstå hur aktiveringsuppdraget artar sig i praktiken.

Syfte och frågeställningar

Denna studie förväntas inte säga något om konkreta effekter av kommunal arbetsmarknadspolitik utan intresserar sig för arbetsmarknadssekreterarnas unika perspektiv på aktiveringsuppdraget och den verklighet de möter i sitt arbete. Studien avser att undersöka hur kommunala arbetsmarknadssekreterare upplever syftet med sitt arbete, och vad som sker när detta syfte konfronteras med omständigheter inom verksamheten och utanför. Vad innebär aktiveringsuppdraget egentligen i praktiken? Använder arbetsmarknadssekreterarna strategier för att överbrygga gapet mellan ambition och verklighet på ett liknande sätt som andra socialarbetare inom den kommunala arbetsmarknadspolitikerna gör? Utifrån detta syfte uppkommer följande frågeställningar:

- *Vad anger arbetsmarknadssekreterarna som sina huvudsakliga uppdrag och mål?*
- *Hur upplever de sin förmåga att matcha sina klienter mot arbetsmarknaden?*
- *Hur hanterar arbetsmarknadssekreterarna de klienter som de upplever är utmanande att hjälpa mot en bestående etablering på arbetsmarknaden?*

Bakgrund

Arbetsamhället

Medan försörjningsstöd har varit tänkt att vara ett stöd för arbetslösa under kriser och lågkonjunktur, finns det nu en grupp vars biståndsbehov inte upphör även när lågkonjunkturen vänder (Nybom, 2014). Ett dilemma vi står inför idag är de facto att det inte finns arbete åt alla (det finns ungefär 200 miljoner människor världen över som är exkluderade från arbetsmarknaden), samtidigt som vi lever i ett arbetsamhälle med en djupt rotad arbetsideologi. Dahlqvist (2022) använder filosofen Mark Fishers begrepp *kapitalistisk realism* för att beskriva de underförstådda värderingar som bygger upp vårt samhälle. Kapitalistisk realism innebär att det kapitalistiska systemet är så djupt rotat i vår förståelse av samhället att det kan vara omöjligt att ens tänka sig ett alternativt system. Lönearbetet är en

viktig aspekt av det kapitalistiska systemet, och uppfattas som en självklar aktivitet för normala vuxna människor. Arbete utgör inte bara en normalitet, utan kännetecknar också det goda och eftersträvansvärda. På grund av sin status, fungerar lönearbete inte enbart som en inkomstkälla, utan har också ett värde i sig. Trots att det inte är tillgängligt för alla, blir arbete ofta synonymt med inkludering, gemenskap, en god självkänsla och ett socialt medborgarskap (Dahlqvist, 2022).

Aktivering, individualisering och anställningsbarhet

Majoriteten av inslagen i den kommunala arbetsmarknadspolitiken kan beskrivas som någon form av "aktivering" (Bergmark, Bäckman & Minas, 2013). Aktivering, eller ett aktivt bemötande av arbetslöshet kan förstås i kontrast till ett passivt bemötande. Ett passivt bemötande innebär att arbetslösa individer får ekonomisk ersättning, medan ett aktivt bemötande innebär att den arbetslöse förväntas vara aktiv genom arbetsökning eller deltagande i utbildning och praktik. Ett annat begrepp som har använts i USA är workfare, alltså att individer förväntas delta i aktiverande insatser för att få tillgång till ekonomiskt stöd. Aktivering är dock ett begrepp som kan vara svårt att definiera i en internationell kontext, men som i en svensk kontext generellt kan kopplas till den så kallade arbetslinjen (Johansson & Møller, 2009). Arbetslinjen framkom under 1800-talets första hälft och utgjorde en idé för hur arbetslöshet skulle hanteras av staten. Idén var att arbetslösa individer i första hand skulle erbjudas arbete, eller någon form av kompetensutveckling för att föras närmare arbetsmarknaden innan de fick ekonomiskt bistånd. Arbetslinjen har genom historien underbyggts av en ambition att upprätthålla sysselsättningsnivån av tillväxtskäl, men också av uppfattningen att en fri marknadsekonomi utan statlig intervention aldrig helt kan säkra tillfredsställande sociala villkor för samhällsmedborgarna. Genom tiderna har arbetslinjen också delvis karaktäriserats av en strävan efter att uppfylla individens rätt till arbete och således motverka utanförskap, men också av en strävan efter att rusta medborgare för att tillgodose arbetsmarknadens kompetensbehov (Olofsson, 1996).

Aktivering kan därav både förstås som ett sätt att försöka tillgodose individens rättigheter, men också som en betoning av individens skyldigheter. Enligt Nord (2018) läggs det i vårt samhälle dock en allt större betoning på skyldigheterna. Under 90-talet när kommunerna fick ett större inflytande över arbetsmarknadspolitiken hade bidragskostnaderna ökat på grund av lågkonjunktur och hög arbetslöshet. De kommunala insatserna och programmen är därför

baserade på den nationella politiska ambitionen att sänka bidragskostnader (Thorén, 2008). Den kommunala aktiveringen kan således förstås som en förnyad vitalisering av arbetslinjen i svensk politik. Aktivering kan också anses ha nära kopplingar till individualisering i välfärdspolitik. En individualiserad välfärd lägger ett större fokus på individens skyldigheter och delaktighet, ser individen som en reflexiv och kompetent medborgare samt levererar välfärd med en ambition att bidra till individens personliga livsprojekt (Van Berkel, 2007).

Individualiseringen av arbetslöshet är närvarande inom arbetsmarknadspolitikerna genom att allt större fokus läggs på individen och dennes skyldighet att göra sig anställningsbar. Anställningsbarhet är ett begrepp som idag förekommer i flera politiska diskussioner. Förenklat kan anställningsbarhet beskriva de strategier som används i samhället för att öka befolkningens sysselsättning, bättre säkra övergången från utbildning till arbete samt att utveckla individer mot livslång sysselsättning. Denna typ av strategier riktas ofta mot utsatta och marginaliserade grupper i samhället. Anställningsbarhet kännetecknas ofta av utbildning och kompetens, men kan också kopplas till egenskaper såsom flexibilitet, anpassningsbarhet och ansvarsfullhet. Ansvar utgör en central del av anställningsbarhets-diskussionen. Även om ansvaret att utveckla anställningsbarhet tidigare i större utsträckning har varit kollektivt och legat på samhällsinstitutionerna, har ansvaret som sagt lagts allt mer på individen. Anställningsbarhet uppfattas som något önskvärt och gott, och utgör ett ideal som individen förväntas vara motiverad att uppnå (Fejes & Sparrhoff, 2016).

Aktiveringens symboliska syften och kopplingar till fattigvård

I linje med Giertz (2004) och Thorén (2012) kopplar Panican & Ulmestig (2017) den kommunala aktiveringen till workhouse-systemet, vilket innebär att aktiveringens funktion kan förstås som distinktionen mellan värdiga och ovärdiga fattiga genom att se vad deltagarna är villiga att acceptera för att få tillgång till bistånd. Aktiveringen kan således ses som en del av behovsprövningen för ekonomiskt bistånd då deltagare i kommunal aktivering förväntas delta i insatser och åtgärder oavsett om dessa insatser kan anses vara kompetenshöjande eller förväntas leda till självförsörjning. Panican & Ulmestig lyfter (2017) också idén att aktiveringen främst genomförs i ett symboliskt och politiskt syfte utifrån tanken att ekonomiskt bistånd inte ska vara för lättillgängligt.

Kommunal arbetsmarknadspolitik- utformning och effekter

Forslund et al (2019) har gjort en omfattande kartläggning av kommunala arbetsmarknadsinsatser under år 2016 med data från 99 kommuner. Vad gäller deltagarna i arbetsmarknadsinsatser är de ofta yngre och oftare utrikesfödda än andra kommuninvånare. De har generellt också lägre utbildningsnivå och svagare ekonomi. Datan synliggör också överlappningen mellan den kommunala arbetsmarknadspolitikerna och arbetsförmedlingen, då många deltagare får insatser från båda huvudmännen. Vad gäller insatserna var de vanligaste under 2016 praktik, jobbsökaraktivitet och arbetsmarknadsanställningar. Samtidigt bekräftar datan att det finns omfattande skillnader i de olika kommunerna vad gäller vilka insatser som används och i vilken utsträckning. I vissa kommuner deltog samtliga deltagare i insatser som knappt förekom i andra kommuner. Detta kan vara ett tecken på viss godtycklighet och skillnad i förståelse av klientgruppers behov, men också vara ett uttryck för att kommunerna anpassar insatser efter lokala omständigheter (Forslund et al, 2019). När ett ärende avslutas dokumenteras anledning för avslut av kommunen. Data från statistikbasen Kolada visar också vilka orsaker som är vanligast i avslutade ärenden under 2022. Där ser vi att 33% av ärenden avslutas på grund av att deltagare har gått vidare till arbete, och 12% till studier; 22% avslutades för att uppdrag åt annan huvudman hade slutförts; 15% avslutades för att överföra deltagaren till en annan myndighet och 21% på grund av "övriga" orsaker (Kolada, 2023). När ett ärende avslutas mot arbete innefattar detta både subventionerade och osubventionerade anställningar på den reguljära arbetsmarknaden (Forslund et al. 2019). Eftersom båda former av anställningar har samma statistiska innebörd är det svårt att veta vad för typ av anställningar de skrivs ut till, och om de leder till en varaktig förankring på arbetsmarknaden.

Vad gäller effekterna av kommunal arbetsmarknadspolitik konstaterar Panican & Ulmestig (2019) att det finns få regelrätta effektstudier, men det finns ändå en del forskning som är värd att nämna. Beherenz & Hammarstedt (2014) visar i sin utvärdering av nystartsjobb (en form av subventionerad anställning) i Växjö kommun att de hade en blygsamt positiv effekt på sysselsättningsnivån för deltagarna. Bergmark, Bäckman & Minas (2013) analyserade vägar ur försörjningsstöd genom data från åtta kommuner och fann att de kommuner som delar ut försörjningsstöd i kortare perioder också har ett större utbud av insatser, ett större fokus på unga, ett välfungerande samarbete med arbetsförmedlingen, ett större krav på jobbsökaraktiviteter och en mer omfattande användning av sanktioner. Detta stämmer delvis

överens med vad Nybom (2014) fann i sin analys av kommunala ärenden avseende klienter med ett långvarigt biståndsbehov. Nybom fann en positiv koppling mellan resursaktivering (yrkeskompetensutveckling), samt resursaktivering tillsammans med sanktion, och att deltagarna fick arbete. Däremot fanns en svag negativ koppling mellan jobbaktivering (jobsökaraktivitet och jobbträning) tillsammans med sanktion och att deltagarna fick arbete, samt en positiv koppling mellan samma kombination och ett fortsatt behov av socialbidrag. Nybom anmärkte också på att enbart 10% av klienterna fick resursaktivering trots att över 50% saknade utbildning och arbetserfarenhet, vilket kan anses vara ett stöd för att den kommunala aktiveringen tillämpas med viss godtycklighet.

Det finns också studier som visar mer negativa effekter av kommunala arbetsmarknadsåtgärder och aktivering generellt, inte minst från deltagarnas perspektiv. Bäckman & Bergmark (2011) menar att kontrollen som utövas mot individen i samband med kommunal aktivering tillsammans med den utsatta ekonomiska situation deltagarna befinner sig i kan leda till social exklusion. De menar också att individer som befinner sig i programmen under en viss tid riskerar att "fastna" i ett välfärdsmottagande. I en intervjustudie av Wright et al. (2020) berättade jobsökande biståndstagare i aktiveringsprogram att de upplevde en avsaknad av yrkesmöjligheter och att de kände sig kriminaliserade och stigmatiserade utifrån sitt biståndsbehov.

Kort om arbetslösa ungdomar

Ungdomsarbetslösheten har generellt genomgått en negativ utveckling i Sverige. Ungdomars möjligheter på arbetsmarknaden anses idag vara svagare, och arbetsgivare är mindre benägna att ansvara för deras kompetensutveckling. Denna utveckling på arbetsmarknaden, bidrar tillsammans med svaga sociala nätverk och låg utbildningsnivå hos många unga idag, till att det finns en växande grupp av ungdomar som varken arbetar eller studerar. De som är arbetslösa i unga år har också en större risk att fortsätta vara det genom resten av sitt liv, och därav att genomlida utanförskap och psykologiska problem (Olofsson, 2014).

Teoretiska raster och övrig tidigare forskning

Michael Lipsky- Gräsrotsbyråkrater, handlingsutrymme och målkonflikter

Lipsky (2010) beskriver gräsrotsbyråkrater som utförare och leverantörer av social policy. Gräsrotsbyråkratens position är betydelsefull av flera anledningar. För det första är det genom interaktioner med socialarbetare, och andra vardagligheter som utgör mottagandet av välfärd, som klienter erfar social policy. För det andra medlar gräsrotsbyråkraterna mellan det statliga och det sociala och bryter därav igenom från den publika till den privata sfären. Skapandet av en individ som mottagare av välfärd påverkar individens relation med andra och sig själv. För det tredje kategoriserar gräsrotsbyråkraterna samhällsmedborgarna och styr deras tillgång till sociala tjänster. De kan således anses hålla nyckeln till ett socialt medborgarskap. Att bli kategoriserad på ett byråkratiskt plan kan vidare upplevas som särskilt främmande och obehagligt av klienter när det avser privata och sociala problem. Gräsrotsbyråkraterna har också en kontroversiell position då deras arbete finansieras av samhället och då de tjänster de levererar utgör en del av statens maktutövning av medborgarna. Ju fattigare en individ är, desto större inflytande tenderar gräsrotsbyråkraterna att ha över dem. Mellan det byråkratiska och vardagliga, det generella och privata har gräsrotsbyråkraternas arbete således en ambiguös karaktär. De möter också motsägelsefulla krav i sitt arbete, exempelvis parallella krav på hushållning med resurser, massproduktion och att leverera tjänster av hög kvalitet. På grund av arbetets ambiguitet och svårigheten i att anpassa regler och riktlinjer efter den komplexitet och variation som är en verklighet ute på fältet, är det upp till gräsrotsbyråkraterna att genom sitt handlingsutrymme skraddarsy sin praktik efter de situationer de möter.

Mål inom public service tenderar enligt Lipsky att ha en idealiserad dimension, exempelvis god folkhälsa, bra utbildning eller rättvisa. En sådan idealiserad dimension kan innehålla motsägelsefulla krav och målkonflikter som kan undgå konfrontation av politiska skäl. Sådana konflikter kan ske mellan klientcentrerade mål, och mål som handlar om socialt ingenjörskap. Det kan då handla om hur socialarbetare kan uppleva en konflikt mellan deras vilja tillgodose klientens behov, och mål som avser att skapa en förändring av klienten som dikteras av deras institution. Att uppfylla klientcentrerade mål kan ibland bistå uppfyllandet av sociala ingenjörskaps-mål, dels genom den symboliska funktionen som ett klientcentrerat

förhållningssätt kan ha, och dels genom att få kontroll över klienten genom tillgången till resurser som klienten eftertraktar. Eftersom gräsrotsbyråkratsorganisationer inte sällan arbetar med ofrivilliga klienter används ofta tvång eller normativ praktik för att försäkra foglighet från klienternas sida. Tvång och normativitet kan också stråla samman då deltagande i olika samhällsinstitutioner kan vara mer eller mindre obligatoriskt för klienter, och även kräva att de för sig och agerar på ett särskilt sätt. Ett annat vanligt föremål för målkonflikt som fortsätter på samma spår är klientcentrerade mål och organisationella mål. Detta handlar om hur gräsrotsbyråkraterna står inför dilemmat att försöka se till klientens individuella problematik, samtidigt som de behöver bearbeta klienterna på massnivå genom organisationens inramningar av hur denna problematik ska åtgärdas. Gräsrotsbyråkraterna bör agera i klientens intressen, men kan enbart göra det inom de gränser som utgörs av organisationens kapacitet, begränsade resurser och effektivitetskrav. I de situationer som beskrivs ovan behöver gräsrotsbyråkraterna hitta sätt att lösa konflikter och förena motstridiga mål för att utföra sitt arbete. Det är inte heller ovanligt att gräsrotsbyråkrater i praktiken omformulerar sitt uppdrag så att det blir möjligt att utföra med de omständigheter och begränsningar de behöver förhålla sig till (Lipsky, 2010).

Johnson et al (2023) undersöker ett brittiskt aktiveringsprojekt och beskriver olika aspekter av aktivering ur ett gräsrotsbyråkratsperspektiv. Det finns olika roller som bärs upp av socialarbetare inom aktivering på fältet, och dessa roller kan ibland stå i konflikt. Den roll som bärs upp av socialarbetare i förhållande till klienten karaktäriseras av att ha klientens behov i åtanke och erbjuda personligt stöd. Socialarbetarna bär också på den klassiska case-worker rollen som innebär att hjälpa klienten att sätta realistiska mål och att närma sig arbetsmarknaden. Slutligen bär de också på en entreprenörs-roll, det vill säga att hitta möjligheter åt sina klienter på lokala arbetsplatser. Eftersom dessa roller kan vara svåra att svetsa samman, omformulerar socialarbetare i programmen ofta sociala behov hos klienterna till individuella faktorer som kan behjälpas genom åtgärder mot anställningsbarhet. Sådana åtgärder kan vara CV-workshops, intervjuträning och att bygga upp klientens självförtroende. Socialarbetare upplevde att en arbete först-policy kunde klara upp målkonflikter, men också ha en begränsad effekt på de strategier och tillvägagångssätt som kunde användas för att tackla klienternas situation.

Parsland & Ulmestig (2022) studerar vad jämlikhetsmål i kommunal aktivering får för genomslag i praktiken. I intervjuer med socialarbetare på fältet framkommer att

jämlikhetsideal främst är ett mål på organisationsnivå, och att det blir svårt att implementera i det dagliga arbetet. De könsstyrda och jämlikhetsfokuserade målen fick ge vika för den mer greppbara generella aktiveringen och arbete-först-principen. I den kommunala aktiveringen riktas klienterna främst mot okvalificerade låglöneyrken, men det visar sig att detta är sant för kvinnor i ännu större utsträckning. Parsland och Ulmestig kritiserar härvid att aktivering och arbete ses som en universell lösning på sociala problem, att underliggande orättvisor ignoreras och att sköra grupper försätts i allt större utsatthet.

New public management

New public management eller NPM kan beskrivas som en grupp idéströmmingar från näringslivet som migrerat och influerat välfärd och public service. Idén är att konkurrens och marknadisering kan användas även i offentlig verksamhet för att öka effektivitet och minska kostnader. En viktig del av NPM är den omfattande resultatmätningen och fokuset på att utvärdera allt arbete som görs. Till NPM och dess framfart hör även en one size fits all mentalitet, det vill säga att marknadsmentaliteten kan appliceras på alla organisationer och verksamheter, oavsett syfte. Eftersom NPM innebär ett behov av verktyg för att utvärdera arbetet är det också oundvikligt att dessa mekanismer ramar in vad som är ett "bra" arbete (Öberg & Widmalm, 2016).

Som sagt har det statistiska inrapporteringsystemet Kolada gjort entré inom den kommunala arbetsmarknadspolitiken. Nygren et al. (2022) har studerat hur Kolada påverkar personalen inom den kommunala arbetsmarknadspolitiken och de diskrepanser som finns mellan inrapporteringskraven och det praktiska arbetet. Kolada används av anställda för att rapportera information om deltagarna och det arbete de utför i förhållande till resultat för att möjliggöra så kallade öppna jämförelser mellan kommuner och verksamheter. Först och främst konstaterar Nygren et al. att informationen som efterfrågas om deltagarna i systemet är begränsad och inte ger en rättvis bild av deras situation eller behov. Medan inrapporteringen är fokuserad på konkreta parametrar som deltagarnas utbildningsnivå eller hur länge de har varit frånvarande från arbetsmarknaden, beskriver personalen sådant som deltagarnas språkförmåga och psykiska mående som mer betydelsefullt. Detsamma menar personalen kan sägas om arbetet med deltagarna, att mycket av det arbete som görs inte kan definieras genom specifika insatser, utan snarare har att göra med coaching och samtal. Det som inte faller under specifika insatser rapporteras som "övrigt" i Kolada, vilket personalen inte menar

synliggör arbetet. De känner sig därför tvungna att utforma sitt arbete efter statistikrapporteringen. Medan personalen ser aktiveringen mer som en komplex rehabiliteringsprocess och anser att de behöver ha ett holistiskt perspektiv för att hjälpa sina klienter, fokuserar statistiken främst på insatser som relaterar direkt till arbete. Det problem som uppstår är alltså att systemet inte tar hänsyn till den komplexitet som präglar klienternas situation och personalens arbete.

Michel Foucault- Governmentality och homo economicus i den neo-liberala staten

McKinley & Pezet (2017) presenterar Foucaults idéer om governmentality som skisser som lagts fram under ett antal föreläsningar och som inte var tänkta att publiceras. McKinley & Pezet beskriver governmentality i Foucaults mening som strategier för att förstå, tackla och eventuellt lösa specifika sociala problem. Governmentalistiska strategier, menar Foucault, bör genomföras på ett sådant sätt som ökar individens frihet och minskar statens, samt bära på ett sken av neutralitet för att vinna legitimitet. Dessa strategier innehåller även grepp för att övervaka populationen för att välja ut de individer som behöver bli föremål för intervention (McKinley & Pezet, 2017 s.4). Denna beskrivning av governmentality kan även förstås i ljuset av hur Foucault (1979) beskriver det neo-liberala samhället. Om liberalism kan förstås som laissez-faire, det vill säga en stat som inte ingriper utan låter marknaden och dess krafter styra, kan neoliberalism förstås som ne-le-laissez-pas-faire. För att säkerställa en fri och konkurrensdriven marknad behövs inte en passiv stat, utan en governmentality som producerar den, och det är en sådan stat som kännetecknar den neoliberala strategin.

Foucault (1979) skiljer också på hur homo economicus, det vill säga den ekonomiska människan, utmärks i den klassiska liberala meningen, och hur han artar sig i det neo-liberala samhället. Enligt den klassiska och vedertagna definitionen är homo economicus den ena parten i utbytet mellan kapital och arbetskraft, vilket kräver en analys av den egna nyttan, och existensen av en nytta hos individen som motiverar att ett sådant utbyte sker. I det neo-liberala samhället får homo economicus däremot en annan definition. Han utgör här inte enbart en part i ett kapitalistiskt utbyte, utan är sin egen entreprenör, sitt eget kapital, sin egen producent och sin egen inkomstkälla. Homo economicus bör för övrigt enligt Foucault förstås, inte som essensen hos varje individ i det nyliberala samhället, utan som gränssnittet mellan samhällets maktstrukturer och individen. Det är genom homo economicus som individen styrs av staten.

Homo economicus blir till sin natur både hanterlig och rationell genom att acceptera verkligheten och agera utifrån förändringar i sin miljö på ett systematiskt sätt.

Foucault (1994) beskriver också vårt nutida samhälle som ett disciplinärt samhälle. Sådant som anses vara skadligt för samhället bestraffas, och på så sätt definieras också det motsatta, det som är bra för samhället. Det är inte bara regelrätta brottslingar som definieras som kriminella, utan även den som på något sätt bryter mot den samhälleliga överenskommelsen. Dessa kriminella kan beskrivas som sociala fiender, och kan bestraffas genom att exkluderas och "deporteras" från den sociala miljö vars pakt de har brutit mot. Foucault menar att samhällsinstitutioner som avser att förebygga avvikande beteende från 1900-talet och framåt inte enbart exkluderar individer, utan också försöker omforma dem. Flera samhällsinstitutioner innebär någon form av fångenskap eller bundenhet, men i stället för att exkludera individer avser de ofta att knyta an dem till något. Ofta fostrar dessa institutioner vissa ideal och utsätter individen för en normaliseringsprocess, vilket kan beskrivas som en inkludering genom exkludering. Foucault (1994) menar att det finns en utbredd idé om att arbete är människans kärna, vilket han avslår genom att lyfta fram de operationer som behövs som verkar nödvändiga för att tvinga, eller knyta an individer till arbete. En viktig grund för flera institutioner är att omvandla individen till fungerande arbetskraft. Det kan handla om fysisk rehabilitering, men också om ett normativt arbete på ett psykiskt plan, som innebär personlig övervakning, klassificering och kategorisering av individer. I det disciplinära samhället kontrolleras alltså individer också på en individuell nivå där attityder och beteende modifieras.

I en artikel baserad på dansk forskning från 2014-2015 ger Pultz (2016) exempel på hur detta kan gå till i det danska arbetslöshetssystemet. Genom intervjuer med deltagare och anställda i ett arbetslöshetsprogram undersöks de strategier som riktas mot arbetslösa ungdomar som har rätt till arbetslöshetsersättning. De anställda inom arbetslöshetsprogrammet beskrev sitt arbete med deltagarna som motiverande och individriktat. Pultz ser arbetet med deltagarna som ett styrande av homo economicus, personligt entreprenörskap och det individuella ansvaret betonas för att göra sig attraktiv på arbetsmarknaden. Deltagarna i programmet styrs också med antagandet att de redan bär på en del förmågor som karaktäriserar homo economicus, och att de besitter förmågan att göra kostnads- nyttoanalyser och fatta rationella beslut. Hos deltagarna själva framkom också en inre press att göra sig anställningsbar som Pultz kopplar till det neo-liberala samhällets effekter. Både genom de anställdas angreppssätt och

deltagarnas egna upplevelser, blir neo-liberala ideal och upprätthållandet av homo economicus således något som rör sig från en samhällelig till en personlig nivå. Pultz identifierar två neo-liberala aspekter i denna process. Först används ett antal kategorier genom vilka individer bearbetas för att förutse risk för långtidsarbetslöshet, och sedan angrips arbetslösheten på ett individuellt, psykologiskt plan genom att arbeta med motivation och empowerment, men också genom kontroll och rädsla. De arbetslösa ungdomarna uppfattas och styrs delvis utifrån sin roll som homo economicus, alltså konkurrensstyrda och rationella individer som är kapabla att fatta riktiga beslut. Samtidigt får emotionella och psykologiska faktorer ett stort utrymme i arbetet med deltagarna, och privata problem blir föremål för intervention. Pultz ser också denna betoning på ansvar som ett sätt att avpolitiserat strategier för att motverka arbetslöshet. Pultz menar att deltagarna i de program som blivit föremål för undersökning i hennes artikel styrs som homo economicus, vilket innebär att de uppmuntras att utveckla drag som kännetecknar homo economicus, men också att de redan antas besitta vissa av dessa drag.

Medikaliseringen av de icke-anställningsbara

Jacobsson & Seing (2013) undersöker hur arbetsförmedlingens funktionshinderkodning skapas i praktiken. Bedömning av individens arbetsförmåga inom arbetsförmedlingen baseras inte bara på individen utan också på arbetsutbudet och arbetsgivares krav. Arbetsmarknadens ökade krav har därför inneburit att funktionshinderkodningarna på arbetsförmedlingen också har ökat. Jacobsson & Seing menar att detta inte enbart har att göra med en minskning i okvalificerade arbeten och ökade produktionskrav, utan också på en normalitetsförskjutning i arbetslivet som gör att även de utan tydliga funktionshinder kan ha svårt att uppnå godtagbar anställningsbarhet. Denna utveckling innebär också att individuella och sociala problem definieras i medicinska termer i allt högre grad. Det kan handla om bristande självförtroende eller en oförmåga att anpassa sig efter förändringar på arbetsmarknaden, men också bara om en personlighet och ett yttre som avviker för mycket från det som förväntas av en anställningsbar individ. Anställningsbarhet är också ett relativt begrepp som definieras av arbetsgivare, så även om dagens människor inte nödvändigtvis har blivit sämre på att föra sig socialt, har status quo förändrats och fler individer är i behov av en medicinsk kategorisering som förklarar deras "avvikande" beteende eller personlighet.

Tunga fall

Swärd (2008) redogör för “tunga fall”, en term myntad av Margaretha Järvinen (1998) som återger hur socialarbetare kategoriserar vissa klienter som hopplösa. De klienter som beskrevs som hopplösa eller tunga fall var nöjda med sin situation och ansågs därför inte vara mottagliga för det förändrande, normativa sociala arbetet. Dessa klienter beskrevs som ointresserade, initiativlösa, besvärliga och blockerade. Tunga fall kunde utgöra moraliska dilemman för socialarbetare då klienterna inte var villiga att bli föremål för den behandling som det var socialarbetarnas uppgift att utföra. Kategoriseringen kunde också innebära att socialarbetarna avsåg sig ansvar för klienternas utanförskap, vilket i sin tur rättfärdigade att de prioriterades lägre för behandling och användning av organisationens resurser. Dessa deltagare hade ofta dåliga erfarenheter med välfärdssystemet. De kunde ha rört sig länge mellan olika verksamheter utan upplevelser att få hjälp eller på riktigt fångas upp, vilket kunde förklara deras “dåliga attityd”.

Reflektion över teoretiska val och sökprocess

Mina val av teoretiska perspektiv är främst motiverade genom de teman och mönster som uppstod i kodningen av det empiriska materialet, och jag kommer inte redogöra närmare för dessa kopplingar eftersom de kommer att behandlas i analysen. Jag vill här däremot kortfattat redogöra för hur jag sökte efter tidigare forskning och teoretiska perspektiv.

Sökningen efter tidigare forskning skedde via lubsearch, där jag sökte efter peer-reviewed artiklar med sökorden “kommunal arbetsmarknadspolitik”, “aktivering”, “socialt arbete” och “arbetslöshet” i olika variationer. Efterhand började jag söka efter internationella artiklar och använde då bland annat sökorden “unemployment”, “social work”, “job-activation” och “welfare-to-work”. Utifrån de begrepp jag hittade och intresserade mig för, sökte jag också efter böcker på universitetets bibliotek. Foucaults begrepp homo economicus fann jag genom Pultz (2016) artikel. Jag upplevde att detta begrepp kunde användas för att belysa tydliga teman i materialet på ett sätt som inte heller täcktes upp helt i artikeln. Närmare läsning av Foucault gav mängder av begrepp och perspektiv som jag upplevde kunde kopplas till mönster i materialet. Läsning av Lipsky (2010) påbörjades spontant, och sedan hittade jag tidigare forskning med samma perspektiv vilket jag anser möjliggjorde en mer effektiv och fördjupad användning av teorin. Utifrån de resonemang som uppstod med hjälp av Lipsky (2010) ansåg jag att det var nödvändigt att kortfattat redogöra för NPM, och jag hittade också

relevant tidigare forskning som använde detta begrepp. Vad gäller begreppen medikalisering och tunga fall, var de begrepp som jag ansåg var viktiga för att kunna göra en representativ analys av materialet. Jag sökte efter artiklar som kopplade ihop medikalisering och arbetslöshet, och begreppet tunga fall hittade jag i boken *Normer och normalitet och socialt arbete* (Svensson, 2007), eftersom jag hade intresserat mig för begreppet normalitet.

Jag upplever att de två större teoretiska ramverken (governmentality och gräsrotsbyråkrater) skapar stommen, och att de andra begreppen bygger vidare på resonemangen. Teorivalen kan alltså motiveras genom teoriernas närvaro i tidigare forskning, deras förmåga att representera det empiriska materialet, samt hur de kan användas i resonemang byggda på övriga teorier.

Metod

Kvalitativ metod

Även om det finns diskussioner kring den kvalitativa metodens exakta definition, kan den generellt beskrivas som en insamling av “mjuka data”, eller kvalitativ data till skillnad från data som mäter. Kvalitativ data och analys kan i stället ge djupare kunskap om situationer och företeelser i samhället (Ahrne & Svensson, 2015). Eftersom den kvalitativa metoden utvecklades som ett svar mot den kvantitativa metoden, brukar den ofta beskrivas genom att kontrasteras mot den kvantitativa metodens principer. Medan den kvantitativa metoden hanterar det mätbara och objektiva med en positivistisk inriktning, har den kvalitativa metoden möjlighet att studera fenomenologiska förnimmelser som har en mer subjektiv karaktär (Starrin, 1994). Andra kännetecken som traditionellt tillskrivs kvalitativ metod är närhet, meningsfokus och flexibilitet. Med en kvalitativ metod följer ofta en induktiv ansats, alltså att lämpliga teorier väljs ut efter empiriinsamlingen som anses representera materialet väl. Ett annat vanligt grepp är en abduktiv ansats, vilket innebär att forskaren utgår från forskningsobjektets perspektiv och försöker sätta sig in i deras uppfattningar av sin sociala verklighet (Bryman, 2016).

Processen påbörjades utan fasta idéer om vad för teoretiska perspektiv som skulle användas. Ambitionen var istället att låta materialets innehåll diktera teorianvändningens riktning. Denna studie avser också att närma sig och förstå arbetsmarknadssekreterarnas uppdrag utifrån deras beskrivningar och personliga upplevelser av sitt arbetsliv. För att ta del av

arbetsmarknadssekreterarnas unika perspektiv, är det också nödvändigt att i viss mån iträda och anamma det. Eftersom intresset är att använda "mjuk" data är kvalitativ metod mest lämpad för undersökningen, och likaså en induktiv och abduktiv ansats.

Hermeneutik

Processen kan inte anses vara strikt induktiv, utan bör också beskrivas som hermeneutisk. Ödman (2017) beskriver den hermeneutiska processen som läggandet av ett pussel. Att en bit placeras innebär ett nytt perspektiv, och således att andra bitar kan läggas på plats. Processen kännetecknas också av en konstant interaktion mellan del och helhet, där upptäckten av en ny del kan influera bilden av helheten, och en ny uppfattning av helheten influerar förståelsen av delarna. Processen har inte heller ett tydligt facit, utan kan möjliggöra ett av många sätt att förstå materialet (Ödman, 2017).

Denna beskrivning av forsknings- och analysprocessen anser jag stämmer överens med den jag själv har genomgått. I vanlig ordning började arbetet med jakten på något som kunde utgöra ett problemområde i litteratur och tidigare forskning. Detta gav i sin tur en preliminär forskningsfråga, och en idé för metod. Forskningsfrågan som kretsade kring arbetsmarknadssekreterarnas uppdrag inspirerade en intervjuguide där olika aspekter av uppdraget behandlades. Intervjufrågorna var delvis generella och öppna, men också baserade på sådant som kunde förväntas vara av betydelse utifrån den tidigare forskningen. Intervjuguiden omarbetades också marginellt efter att hälften av intervjuerna var genomförda. När intervjuerna var gjorda och transkriberade och kodade, närmade jag mig dem med olika perspektiv i ett försök att tolka materialet. Dessa tolkningar gav nya perspektiv på materialet, vilket i sin tur ledde till tolkningar genom andra teorier och ett nytt sökande i litteratur och tidigare forskning. Denna process ledde till den slutgiltiga inramningen av problemet.

Något annat Ödman (2017) menar kännetecknar den hermeneutiska processen är att den egentligen inte riktigt har något slut. Detta var något jag själv upplevde när jag arbetade och jag anser att ytterligare arbete hade inneburit en djupare och mer representativ tolkning av empirin.

Semistrukturerad intervju

Intervjuer kan vara ett bra sätt att utforska en specifik social miljö, då det ger en insyn i upplevelser hos de individer som är del i denna miljö. Kvalitativa intervjuer är till sin natur sådana att frågor kan ställas i vilken ordning som helst, och att intervjun generellt har en mer flexibel och semi-strukturerad karaktär (Zetterquist & Ahrne, 2015). Semistrukturerade intervjuer öppnar genom sin flexibilitet också för ett större fokus på sådant som intervjupersonen själv fastnar för, och som kommer fram under intervjun. Intervjuer kan ske individuellt eller i grupp. En fördel med enskilda intervjuer är att de är lättare att kontrollera och transkribera samt att de möjliggör ett större fokus på den enskilda intervjupersonen. En gruppintervju innebär ett större fokus på intervjupersonerna som en grupp, men tillåter samtidigt att intervjupersonerna får lyssna till och bemöta varandras ståndpunkter (Denscombe, 2010).

Eftersom studiens fokus är på arbetsmarknadssekreterarnas individuella upplevelser är semistrukturerade intervjuer den mest lämpade datainsamlingsmetoden. En fördel med den semistrukturerade intervjun är att den innebär en möjlighet för att intervjupersonerna att ta upp sådant som de anser är betydelsefullt utifrån de ämnen som tas upp. Trots de intressanta perspektiv som gruppintervjuer kan innebära, upplevdes individuella intervjuer som ett mer fördelaktigt tillvägagångssätt. Dels utifrån begränsad kunskap och erfarenhet av att utföra intervjuer, men också för att tillåta intervjupersonerna att uttala sig fritt och bekvämt, samt av sekretesskäl.

Urval

Strategin för urvalet i denna studie kan beskrivas som målstyrt. Målstyrda urval innebär att målet med forskningen influerar valet av forskningsobjekt. Det går också att kalla det för ett a-priori urval, eftersom urvalet var mer eller mindre införstått i studiens frågeställningar (Bryman, 2016). Utöver att forskningsfrågorna influerade informant- urvalet (till och med a-priori), fanns det inte utöver detta någon specifik efterfrågan efter mer specifika egenskaper hos arbetsmarknadssekreterarna, som till exempel hur länge de har arbetat eller vilken målgrupp de arbetar med. Urvalet utöver inriktningen mot arbetsmarknadssekreterare får därför beskrivas som ett bekvämlighetsurval. Ett bekvämlighetsurval karaktäriseras av att acceptera de intervjupersoner en kan få tag i under begränsad tid och begränsade resurser

(Denscombe, 2010). Fokuset i urvalet av informanter var att få ihop tillräckligt många för att kunna tillfredsställa det generella kravet på antalet intervjupersoner för en kvalitativ intervju, det vill säga minst 6 stycken (Bryman, 2016). Eftersom forskningsfrågorna kretsade kring arbetsmarknadssekreterarnas uppdrag generellt fick det anses vara acceptabelt att arbetsmarknadssekreterarna hade spenderat olika lång tid på sin arbetsplats och att de arbetade med olika klientgrupper. Två kommuner valdes ut och sedan skickades ett mail som innehöll studiens syfte och en förfrågan (riktad mot arbetsmarknadssekreterarna) om att delta i intervjuer till arbetsmarknadsavdelningens chef (eller chef över motsvarande avdelning). Det är osäkert hur detta mail hanterades i den kommun där det inte inkom några svar. I den kommun där mailet gav svar, vidarebefodrade i alla fall chefen mejlet till sina anställda och sex stycken arbetsmarknadssekreterare valde att ställa upp. Utöver ett målstyrt urval, var det därför också ett bekvämlighetsurval eftersom de arbetsmarknadssekreterare som ställde upp arbetade med lite olika målgrupper. Studien påverkas utan tvekan av att majoriteten av arbetsmarknadssekreterarna som ställde upp på intervju arbetade med ungdomar, men den utgår fortfarande från vad som kan sägas mer generellt om kommunala arbetsmarknadssekreterares upplevelser. Även om urvalet inte var helt intentionellt möjliggjorde det en något bredare inblick i arbetsmarknadssekreterarnas erfarenheter, och förslag till intressanta jämförelser och fortsatt forskning. För större transparens kommer arbetsmarknadssekreterarna ges anonyma profiler som kopplar dem till den målgrupp de arbetar med. Skillnader i deras upplevelser av sitt arbete som kunde kopplas till skillnader mellan målgrupper kommer också att kommenteras i analysen när det anses vara relevant.

Planering och genomförande av intervjuer

Intervjuerna planerades genom mailkontakt med de arbetsmarknadssekreterare som hade ställt upp, och genomfördes på platser och tider utifrån överenskommelser. Intervjuerna tog ungefär mellan 30- och 60 minuter. Fem stycken intervjuer skedde på plats och en gjordes digitalt. Innan intervjuerna genomfördes, författades en intervjuguide, vilken som sagt omarbetades efter att hälften av intervjuerna hade genomförts (tre stycken). Som forskare i en intervju är det viktigt att vara medveten om sin egen inverkan på intervjupersonen. Det är viktigt att tillåta tystnader, och att inte påverka intervjupersonen för mycket, men att samtidigt ha förmågan att fånga upp och extrapolera sådant som intervjupersonen säger (Denscombe, 2010). Under intervjun hölls dessa omständigheter i åtanke. Under intervjuerna ställdes de frågor som fanns i intervjuguiden, samtidigt som instick gjordes för att förtydliga det

intervjupersonen sagt, eller för att fördjupa samtalet. Denna typ av instick var svåra att vänja sig av från eftersom de utgör en naturlig del av vanliga samtal, men de borde nog ha skett i något mindre utsträckning. Intervjuerna spelades in via en digital, bärbar inspelningsenhet. Intervjupersonerna informerades om och samtyckte till hur inspelningen och transkriberingen av intervjuerna skulle gå till innan de påbörjades.

Studiens trovärdighet

När det kommer till vetenskaplig trovärdighet kan kvalitativ forskning anses behöva granskas genom andra kriterier än kvantitativ forskning. Till skillnad från kvantitativ forskning riktar inte kvalitativ forskning in sig på en absolut verklighet. Som lämpliga kriterier föreslår Lincoln & Guba (1985) och Guba och Lincoln (1994) *tillförlitlighet* och *äkthet* för kvalitativ forskning. *Tillförlitlighet* delas in i tre kategorier. *Trovärdighet* innebär intern validitet, och handlar om huruvida den sociala verklighet som presenteras i studien faktiskt stämmer överens med empirin. *Överförbarhet* motsvarar extern validitet och kan bestämmas genom grad av "täthet" i empirin och om resultaten kan överföras till en annorlunda kontext. Mot reliabilitet i kvantitativ forskning svarar *pålitlighet* vilket innebär en korrekt och utförlig redogörelse av forskningsprocessen. *Äkthet* rör sig om till vilken grad studien ger en *rättvis bild* av forskningsföremålet, och om studien bidrar till förståelse och möjligheter till förändring för målgruppen (Bryman, 2016).

Vad gäller trovärdighet har strävan varit att låta de teman som uppstått representera empirin på ett så exakt sätt som möjligt, till och med på ett sådant sätt att frågeställningarna har modifierats efter empiriinsamlingen och tematiseringen. Angående överförbarhet får läget anses vara mindre fördelaktigt eftersom enbart ett fåtal arbetsmarknadssekreterare i endast en kommun har intervjuats. Det som kan sägas om pålitlighet är att jag har försökt redogöra för forskningsprocessen på ett så sanningsenligt sätt som möjligt. Vad gäller äkthet är det svårt att säga, men steg har tagits för att på allvar försöka förstå målgruppens utgångspunkt, och att framföra eventuell kritik på ett sådant sätt som är konstruktivt och tar hänsyn till deras situation.

Etiska överväganden

När intervjuer används för att samla in data är etiska aspekter ständigt närvarande. En central del av situationens etik är forskarens roll och relationen till respondenten. Det är viktigt att forskaren förvaltar och tar ansvar för relationen för att undvika en känsla av svek hos respondenten, och att förvalta samtycket fortlöpande (Eldén, 2020, s.101). För att försäkra att informanterna har fått den information de behöver om studien och förstått vad som förväntas av dem, fick de en samtyckesblankett att fylla i innan intervjun började, förutom i den intervju som skedde digitalt där samtycket spelades in. Den information som fanns i blanketten, och som tidigare gavs i informationsbrevet, handlade om hur materialet kommer att spelas in och sedan bearbetas. Informanterna informerades också om att de inte har någon skyldighet att svara på frågor och att de har rätt att avbryta sitt samtycke när som helst under intervjun, och även efteråt fram tills dess att uppsatsen har lämnats in. Informanterna fick också möjlighet att ställa frågor innan intervjun påbörjades, och information om att de kommer få möjlighet att ta del av uppsatsen när den är examinerad.

Analysmetod

Tematisk analys är vanligt förekommande och utgör en naturlig komponent i de flesta kvalitativa analysmetoder. Till skillnad från exempelvis grounded theory eller diskursanalys saknar den tematiska analysen dock ett strikt tillvägagångssätt eller inneboende teoretisk bakgrund. Det är därmed en analysmetod med ett mer neutralt och flexibelt förhållningssätt till det empiriska innehållet (Bryman, 2016, Braum & Clarke, 2017). Jag har valt att använda en tematisk analys av eftersom studien intresserar sig för det empiriska materialet strikt utifrån innehållet och inte någon språklig eller diskursiv dimension.

Den process som kännetecknar tematisk analys börjar enligt Braum och Clarke (2017) med att analysens minsta byggstenar genereras i form av en kodning av empirin. Kodningen innebär att intressanta bitar av materialet plockas upp, klassificeras och sedan grupperas för att skapa mer övergripande teman. Dessa teman binds samman och organiseras utifrån ett kärnkoncept. Även om kodning och tematisering ska ske utifrån de frågeställningar som legat till grund för empiriinsamlingen, finns det också möjlighet att omarbota frågeställningarna utifrån det som framkommer i kodning och tematisering av empirin (Braum & Clarke, 2017).

Analysprocessen började med noggrann och upprepad läsning av materialet, och gick sedan över till kodning av intervjuer och indelning i teman. Processen var dock som sagt komplex och hermeneutisk, vilket innebär att teman ändrades, bytte namn och flyttades runt under arbetets gång. Efter den initiala kodningen som påverkade valet av teoretiska perspektiv, influerade de teoretiska perspektiven i sin tur indelning och namn på teman. Materialets innehåll, kodning samt de indelningar i teman som framkom, innebär också viss ändring och specificering av frågeställningarna. Den slutgiltiga indelningen i teman som kommer presenteras i analysen är: Övertemat: “Att göra deltagarna anställningsbara (och på lång sikt självförsörjande)”, med underteman: “Att bygga självförtroende och eget entreprenörskap”, “Att ingjuta ekonomisk rationalitet och anpassningsförmåga”, “Balansgången mellan en normativ praktik och ett klientcentrerat arbete”, samt övertemat: “När självförsörjning inte är ett realistiskt mål”, med underteman: “Resultatorientering som källa till målkonflikt”, “En lång och komplex väg mot anställningsbarhet”, “Medikalisering och diagnosfokus”, “Tunga fall- fortsätta hoppas eller ge upp?”.

Resultat & Analys

Generellt om arbetsmarknadssekreterarna

Arbetsmarknadssekreterarna som intervjuades hade olika kompetens- och utbildningsbakgrund. Några var socionomer, en var studie- och yrkesvägledare, en var statsvetare och en var folkhälsovetare. Som sagt arbetade fyra stycken med unga (18-29 år), en med vuxna och en med psykiskt sjuka. Bland de som arbetade med unga fanns det också skillnader mellan målgrupperna då någon exempelvis arbetade mer med kriminella. Deras erfarenheter i branschen var också varierande. Vissa hade arbetat som arbetsmarknadssekreterare i ett fåtal år, medan andra hade arbetat i uppåt 10-20 år. Några arbetsmarknadssekreterare hade också erfarenhet av att jobba inom olika delar av den kommunala arbetsmarknadspolitiken eller på arbetsförmedlingen, vilket gjorde att de själva kunde göra jämförelser mellan vad som gäller inom olika aktiveringsverksamheter. Nedan följer en lista på informanterna och hur de kommer benämnas i analysen.

Informant	Målgrupp	Förkortning
Informant 1	Ungdomar	I1 (U)
Informant 2	Vuxna	I2 (V)
Informant 3	Ungdomar	I3 (U)
Informant 4	Psyiskt sjuka	I4 (P)
Informant 5	Ungdomar	I5 (U)
Informant 6	Ungdomar	I6 (U)

Att göra deltagarna anställningsbara (och på lång sikt självförsörjande)

En utveckling som påverkar arbetsmarknadspolitiken är den ökade individualiseringen av arbetslösheten och att allt större tonvikt därmed läggs på individens plikt att bli anställningsbar (Fejes & Sparrhoff, 2016). Denna inramning av arbetslöshetsproblemet kan beskriva den logik som ligger bakom arbetsmarknadssekreterans uppdrag. De menade att målet med deras arbete var att deltagarna skulle uppnå självförsörjning genom arbete eller studier.

Ja, asså mitt mål och mitt syfte med de jag jobbar med är ju att jag ska få ut dem i arbete eller studier. Det är ju det som är för alla deltagare, så är det målet.

I6 (U)

Anställningsbarhet är dock ett passande begrepp för att närmare beskriva arbetet med deltagarna. Två av arbetsmarknadssekreterarna använde själva begreppet, och i intervjuerna ansågs självförsörjning ofta var ett mer långsiktigt mål medan informanterna främst menade att de skapade förändring hos deltagarna genom insatser, coachning, praktik och andra

aktiviteter som skulle leda till att arbetsgivare till slut ville anställa dem. Så här svarade exempelvis en arbetsmarknadssekreterare när hen fick frågan om vad de subventionerade anställningar som deltagarna ibland skrivs ut mot har för syfte.

[...] till att göra dem anställningsbara, mer anställningsbara.

I2 (V)

Som konstateras av bland annat Ulmestig (2007) och Thorén (2012) behandlar den kommunala arbetsmarknadspolitiken de individer som står längst ifrån arbetsmarknaden. I beskrivningar av sin klientgrupp inkluderade arbetsmarknadssekreterarna bland annat individer utan gymnasiekompetens, de som befann sig i missbruk, hade allvarlig psykisk ohälsa och diagnoser, inte pratade bra svenska, samt personer som har gått länge utan arbetslivserfarenhet. Deltagarna kom ofta in i verksamheten genom att de hade ekonomiskt bistånd. De kunde också bli anvisade genom lokala projekt, eller genom Arbetsförmedlingen för att de behövde extra stöd. När arbetsmarknadssekreterarna beskrev sitt arbete, och de problem som de försökte åtgärda hos deltagarna, refererade de ofta till de problem som kunde uppstå i mötet mellan deras deltagare och arbetsmarknaden. Enligt Jacobsson & Seing (2013) dikteras defekter och brist på anställningsbarhet hos arbetssökande inte enbart av arbetsutbudet, utan också av arbetsgivarens krav. Flera arbetsmarknadssekreterare beskrev hur deltagarnas svårigheter uppstod i förhållande till tänkta krav från arbetsgivare, men också utifrån generella omständigheter på arbetsmarknaden som de menade att deltagarna hade svårt att anpassa sig efter. De strategier som riktas mot deltagarna i kommunens arbetsmarknadspolitiska åtgärder kan liknas vid det som Foucault (1979) beskriver som neo-liberal governmentality. Deltagarna är genom kommunens arbetsmarknadspolitik föremål för statlig kontroll, men styrs mot att bli en fungerande del av det marknadsstyrda samhället. Genom personligt riktade interventioner som skulle främja deras individuella anställningsbarhet uppmuntrades deltagarna att bli självständiga och oberoende av statligt stöd. Som tidigare nämnt kan arbetsmarknadssekreterarna också ses som vad Lipsky (2010) benämner som gräsrotsbyråkrater, då de utgör yttersta länken i den välfärdspolicy som riktas mot arbetslösa.

Att bygga självförtroende och eget entreprenörskap

När arbetsmarknadssekreterarna redogjorde för klienternas behov, menade de flesta att det främst var arbetssökningsprocessen och oförmågan att navigera arbetsituationer socialt som

skapade motgångar för deras klienter. En delad uppfattning under intervjuerna var att arbetsökningsprocessen ofta utgjorde ett problem eftersom den krävde att deltagarna skulle kunna presentera sig och kunna redogöra för sin kunskap och sina erfarenheter i intervjuer eller ansökningar. Det fanns en konsensus om att deltagarna ofta saknade förmågan att på ett trovärdigt sätt sälja in eller framhäva sig själva. En arbetsmarknadssekreterare beskrev sin uppfattning av arbetsmarknadens krav såhär:

Tyvärr höll jag på och säga, så är det ju det här med att vara lite slipad socialt [...] Så där känner man ju ganska ofta att man träffar unga som är supertrevliga och fattar, också när de beskriver vad de har gjort, att de har hur mycket att ge som helst. Men de har svårt liksom att få fram det på en intervju, svårt att presentera sig.

I3 (U)

Arbetsmarknadssekreterarna hade uppfattningen att denna självframhävande förmåga ofta är nödvändig för att få ett arbete, och att det främst var en brist på självförtroende och socialt know-how som höll deltagarna tillbaka. Denna beskrivning av deltagarnas begränsningar kan sättas i kontrast till en aspekt av Foucaults (1979) beskrivning homo economicus i det nyliberala samhället. Homo economicus är sin egen entreprenör, och har därav inte bara förmågan att arbeta, utan också förmågan att sälja in sig själv och att skapa sina egna arbetsmöjligheter. Arbetsmarknadssekreterarna beskrev uppbyggandet av självförtroende som en viktig del av sitt arbete och menade att det kunde ske dels genom coaching i individuella samtal, och dels genom att deltagarna fick ta del av olika aktiviteter.

Arbetsmarknadssekreterarnas roll var också att föra deltagarna närmare sådana rutiner som vanligtvis kännetecknar ett lönearbete, och en vardaglig "normalitet". Det fanns ofta insatser som tillsattes i början av ett ärende, eller så kallade startgrupper där arbetsmarknadssekreterarna menade att deltagarna fick träna på rutiner och basala sociala färdigheter. De som arbetade med ungdomar eller psykiskt sjuka lade särskild vikt vid denna typ av klientarbete, och det verkade vara särskilt viktigt för de klienter som isolerat sig socialt under en längre tid.

[...] för många som har mått psykiskt dåligt länge har ju blivit väldigt isolerade också, kanske vänt på dygnet. Så att innan de sen går vidare i arbetsträning, så behöver de kanske gå i grupper, just för att "Ok, jag ska komma hit kanske 3 dagar i veckan den tiden. Jag måste ställa om lite andra privata grejer och så här ". Det är mycket det här att normalisera till att sedan kunna känna sig mer bekväm.

I4 (P)

Även om de andra arbetsmarknadssekreterarna inte arbetade specifikt med psykiskt sjuka beskrev de liknande behov av att normalisera och vänja deltagarna vid rutiner och sociala situationer som uppstår på arbetsplatser. De menade dessutom att denna typ av arbete med deltagarna kunde leda till att de fick ett bättre självförtroende och en bättre psykisk hälsa generellt. Genom dessa insatser och grupper fick deltagarna möjlighet att vara del av ett sammanhang, men också en känsla av att "klara av" sådana situationer som de inte hade klarat tidigare. Arbetsmarknadssekreterarna menade att deltagarna som hade dessa behov ofta hade haft dåliga erfarenheter i skolan, svårigheter med familjen eller blivit utbrända på jobbet och på så sätt tappat självförtroende och isolerat sig från samhället.

Jag skulle säga att många har låg självkänsla. Lågt självförtroende. Brända av risiga erfarenheter, framförallt i skolan. Nedtryckt, dåligt, inte fått uppmuntran hemifrån. Alltså det gör ju jättemycket med oss om man inte har fått med sig det. Då är det en uppförsbacke.

I3 (U)

Det var alltså inte ovanligt att arbetsmarknadssekreterarnas uppdrag blev att försöka arbeta runt deltagares rädslor och tidigare dåliga erfarenheter. För att inge det självförtroende de ansåg var nödvändigt för att deltagarna skulle uppnå anställningsbarhet, behövde de övertyga dem om att de faktiskt kan fungera i det samhälle som de tidigare känt sig hopplösa i och därför isolerat sig från.

Johnsson et al. (2023) beskriver att anställda i en brittisk aktiveringsinsats kunde ta på sig en entreprenörs-roll som gick ut på att försöka skapa arbetsmöjligheter för klienter. Denna roll ansågs också vara en viktig del av arbetet för några av arbetsmarknadssekreterarna. De flesta menade dock att detta arbete sköttes bättre av andra anställda i verksamheten som hade andra erfarenheter och annan kompetens. När en arbetsmarknadssekreterare diskuterade entreprenörs-rollen betonade hen framförallt vikten av att klienten lärde sig att söka arbete på egen hand.

[...] Alltså det är ju viktigt och så, så klart. Men jag lägger framför allt krut där på att lära sig själv söka.

I3 (U)

Detta kan peka på ambitionen att uppmuntra klienten till eget entreprenörskap. Styrningen mot självständighet kan även utgöra ett exempel på den governmentalistiska aspekten av

arbetsmarknadssekreterarnas arbete. Som Pultz (2016) också beskriver, modelleras individen inte bara efter ett aktivt och självständigt subjekt, utan denne förväntas också besitta en del av dess egenskaper under processens gång.

Att ingjuta ekonomisk rationalitet och anpassningsförmåga

En annan aspekt av arbetsmarknadssekreterarnas arbete handlade om att främja ännu en egenskap som kännetecknar homo economicus. Denna aspekt av arbetet kan beskrivas som att ingjuta deltagarna med ekonomisk rationalitet och förmågan att anpassa sig efter omständigheter och krav i sin omgivning. Johnson et al (2023) menar att begränsade möjligheter på arbetsmarknaden kan göra att aktivering av arbetslösa inte alltid får önskade resultat. Några arbetsmarknadssekreterare hänvisade också till en hård konkurrens om okvalificerade arbeten på arbetsmarknaden och menade att detta kunde utgöra ett problem för de deltagare som hade en låg utbildningsnivå.

Flera arbetsmarknadssekreterare menade också att deltagarna kunde ha en bristfällig kunskap om arbetsmarknaden och vilka yrken som kunde vara rimliga för dem att söka. De lyfte både fram orealistiska målsättningar i vilka yrken deltagarna fokuserade på och en ovilja att ta de yrken som faktiskt finns tillgängliga. En arbetsmarknadssekreterare beskrev exempelvis vanliga drag i den målgrupp som hen arbetar med.

[...] inte medvetna alls om hur arbetsmarknaden ser ut, utan springer på samma jobb som alla andra gör, som det dessutom är jättehård konkurrens om.

I5 (U)

Arbetsmarknadssekreterarna upplevde därför att det fanns behov, både av att informera deltagare om möjligheter på arbetsmarknaden, men också att modifiera deras förväntningar och mål så att de blev mer realistiska. Deras arbete kan därför falla under något som Johnson et al (2023) beskriver som en caseworker-roll, då de beskrev det som en del av sitt arbete att hjälpa klienter att ha mer realistiska mål och att bredda sina vyer för vilka arbeten de kan tänka sig att ta. Vissa arbetsmarknadssekreterare menade också att det handlade om att få deltagarna att anpassa sig efter sådana villkor som kan råda på en arbetsplats, exempelvis att de kan behöva provjobba en viss tid innan de får ett arbete. Anpassningsförmåga och rationalitet kunde dels uppmuntras genom att deltagarna fick information och tips om de omständigheter som råder på arbetsmarknaden, men det handlade också om en yrkespraktik

där deltagarna styrs mot rationalitet och anpassningsförmåga på en psykologisk nivå. En arbetsmarknadssekreterare berättade exempelvis hur hen brukade arbeta mot mer realistiska mål med deltagarna.

Men då är det ju bättre man försöker ju uppmuntra dem till att så här.. Jobba i vården kan ju vara en bra idé liksom [...] Många av dem har ju inte klarat gymnasiet. De kan inte arbetsmarknaden och de vet inte vad som finns, hur det är och så. Man får försöka liksom prata om det i alla fall, tänker jag.

I6 (U)

Att ingjuta anpassningsförmåga kunde också handla om att påverka deltagarnas inställning till aktiveringsprocessen. Flera deltagare behövde ställa om från sitt tidigare liv till ett "normalt" liv med ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Detta kunde exempelvis vara relevant i de fall där deltagarna tidigare hade befunnit sig i kriminalitet, arbetat svart, levt på försörjningsstöd under en längre tid eller blivit försörjda av närstående. På frågan om vad som var viktigt att rusta deltagarna med svarade en arbetsmarknadssekreterare så här:

[...] och vilka möjligheter det kan innebära för dig själv liksom. Många av dem som har ekonomiskt bistånd, de vet ju vad de har. Du får pengar varje månad och det kan vara svårt att riskera det. Det är väldigt lite och det är inte någon jätterolig situation, men du vet vad du har- kontra att ge dig ut i ett arbete där du inte vet vad du får, vad som krävs. Så det jobbar jag mycket med.

I5 (U)

Den arbetsmarknadssekreterare som hade mycket erfarenhet med kriminella deltagare beskrev hur deltagarna kunde behöva komma in och ut ur den kommunala verksamheten ett flertal gånger innan de var redo att lägga sitt tidigare liv bakom sig och således bli mottagliga för insatser. På ett liknande sätt beskrev den arbetsmarknadssekreterare som arbetade med psykiskt sjuka att ett antal "bakslag" kunde behövas innan en deltagare insåg att de behövde prioritera aktiveringsprocessen. Deltagarna förväntades alltså redan bära på en del rationalitet och anpassningsförmåga för att kunna ta åt sig processen. Detta ligger återigen i linje med hur Pultz (2016) beskriver hanteringen av arbetslösa, alltså som en process där homo economicus utgör både ett medel och ett mål. Samtidigt tycktes arbetet med homo economicus som mål väga tyngre än homo economicus som medel i arbetsmarknadssekreterarnas arbete, vilket inte är konstigt eftersom de arbetslösa i Pultzs (2016) analys var kvalificerade för arbetslöshetsförsäkringar och således kan antas befinna sig närmare arbetsmarknaden.

En arbetsmarknadssekreterare som arbetade med ungdomar beskrev också utmaningen i att arbeta med unga som inte hade uppnått en sådan "mognad" att de var mottagliga för aktiveringsprocessen. Vissa deltagare kom inte in genom försörjningsstöd utan hade hittats genom ett inkörsspår till verksamheten som sökte upp ungdomar som varken arbetade eller studerade, och därför kunde de inte heller hotas med sänkt eller indraget försörjningsstöd. En arbetsmarknadssekreterare berättade om hur det var att arbeta med ungdomar i denna situation som deltog i ett arbetslag i verksamheten.

[...] det spelade inte någon roll om de inte var där några dagar och inte fick någon lön, för att de var ändå försörjda hemifrån. Så att de måste man ju jobba med på ett annat sätt för det handlar om en mognadssak på något sätt liksom. Att OK, ja mamma betalar, men du måste också tänka att du själv vill göra någonting. Du kan ju inte bo hemma hos mamma hela livet.

I6 (U)

Arbetet med försörjningsstödstagare ligger i linje med hur Pultz (2016) beskriver de angrepp som riktas mot arbetslösa, det vill säga att deras självförtroende uppmuntras, men att de samtidigt kontrolleras genom rädsla för sanktioner. Enligt Lipsky (2010) är gräsbyråkraternas makt också proportionerlig med klientens ekonomiska utsatthet. De har också en normativ makt över klienter som inte har något annat val än att blir föremål för deras arbete, vilket innebär att tvång och normativitet kan sammanstråla i gräsrotsbyråkraternas yrkespraktik. Denna beskrivning av de unga deltagarna visar hur det normativa arbetet kunde vara mer utmanande att utföra för arbetsmarknadssekreterarna när deltagarna inte kunde hotas med sanktioner i samma utsträckning. Med deltagare där så var fallet, var det extra viktigt att hitta strategier för att försöka styra deras vilja.

Balansgången mellan en normativ praktik och ett klientcentrerat arbete

Arbetsmarknadssekreterarnas försök att forma deltagarnas vilja och ingjuta sådana ideal som förväntas föra dem närmare anställningsbarhet och självförsörjning kan förstås som en del av vad Foucault (1994) beskriver som en disciplinerande och normaliserande praktik. Foucault menar att samhällsinstitutioner riktar disciplinära åtgärder mot individer som bryter mot samhällskontraktet genom normativ omformning. Dessa åtgärder avser att modifiera beteende och attityd hos avvikande individer, inte sällan för att omvandla dem till fungerande arbetskraft. Arbetsmarknadssekreterarna försöker normalisera deltagarna till den nivå att de blir anställningsbara, inte minst genom att influera deras vilja och attityd till arbetsmarknaden

och aktiveringsprocessen i sig. Deras praktik har också en tydlig disciplinär aspekt, särskilt för de deltagare som har försörjningsstöd och kan hotas med sanktioner om de inte ger sig hän åt aktiveringsprocessen.

Arbetsmarknadssekreterarna återgav dock också vikten av sådant arbete som kunde falla under det som Johnson et al. (2023) beskriver som en klient-centrerad roll. Att lyssna till deltagarnas tankar och viljor beskrevs av arbetsmarknadssekreterarna som ett alliansskapande verktyg, och som ett sätt att ingjuta en positiv känsla av aktiveringsprocessen och göra ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden till något tryggt och åtråvärt. En arbetsmarknadssekreterare beskrev det som en balansakt mellan att ta tillvara på deltagarnas egna viljor och drömmar, men samtidigt föra in dem på ett spår som kan leda till att de får möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden.

Och det är också det här att lyssna in [...] Visa respekt för folks tankar, idéer, drömmar, liksom. Och jag tänker att inget är ju under gynnsamma omständigheter omöjligt, nästan. Men det kan ju vara fruktansvärt svårt, tufft. Och kanske liksom går det inte då heller, och då är det ju bra att veta.

I3 (U)

Arbetsmarknadssekreterarnas uppdrag kan också förstås i relation till hur Lipsky (2010) beskriver sammanstrålningen av en klient-centrerad approach och ett socialt ingenjörskap. Den uppmärksamhet som riktas mot klienternas egna vilja och behov kan således antas ha ett underliggande syfte i form av en kontrollmekanism som efterhand förväntas föra deltagarna närmare en normalitet. Samtidigt bör det understrykas att arbetsmarknadssekreterarna också försökte agera med sina klienters intresse i centrum när det var möjligt, även när det gick emot arbetet mot normalisering, anställningsbarhet och socialt ingenjörskap. Samma arbetsmarknadssekreterare som ovan beskrev exempelvis hur hen arbetade med att rusta klienterna med förmågan att bedöma om en arbetsplats har schyssta villkor, och uppmuntrade dem att verkligen känna efter om de vill tacka ja till en anställning eller inte. Den arbetsmarknadssekreterare som arbetade med vuxna beskrev aktiveringen som något av ett moraliskt dilemma. Hen menade att det kunde vara svårt att hitta anställningar till deltagarna som erbjöd rimliga villkor, och att även kommunens interna subventionerade anställningar kunde försätta deltagarna i en svår situation.

Och det är mycket tuffare på arbetsmarknaden, med dåliga anställningsformer, som även stat och kommun sysslar med, eller region [...] De anställer folk på slavkontrakt, kallar jag det. De kommer inte upp i heltid, så de får komplettera, och sen kan de ändå inte söka jobb där det kanske krävs en praktik, för då förlorar de. Så de sitter liksom i en rävsax. Det är helt idiotiskt, och det medverkar vi i.

I2 (V)

Arbetsmarknadssekreterarna beskriver alltså ett ganska motsägelsefullt uppdrag. De ger uttryck för att det kan finnas en målkonflikt mellan klientcentrerat arbete och socialt ingenjörskap i form av normalisering, även om dessa krafter också kunde samverka. De behöver i viss mån uppmuntra deltagarna att sätta målet att bli anställningsbar över sin egen vilja, men samtidigt vara vaksamma för att inte utsätta deltagarna för risk.

Arbetsmarknadssekreterarna agerade dock också generellt med övertygelsen att ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden i slutändan var det bästa för klienten, även om det kunde röra sig om tuffare villkor. De kontrasterade livet som arbetslös, präglad av social stigma och myndighetskontakter, mot det självständiga, normala livet som en vanlig anställning medför. Som sagt ansåg de dock inte att detta var ett verklighetstroget mål för alla klienter.

När självförsörjning inte är ett realistiskt mål

Som konstaterat i föregående stycken är arbetsmarknadssekreterarnas uppdrag att bygga upp deltagarnas sociala förmåga, självförtroende samt få dem att anpassa sina viljor och ambitioner efter arbetsmarknadens utbud och krav. Det framkom dock under intervjuerna att självförsörjning var ett mål som behövde förstås mer relativt, och arbetsmarknadssekreterarna menade att det fanns många deltagare som var svåra att göra så pass anställningsbara att de kunde etablera sig på den reguljära arbetsmarknaden, hur mycket stöd de än fick.

Arbetsmarknadssekreterarna kände sig ibland också motarbetade av den egna organisationens statistiska målsättningar i sina försök att arbeta mot anställningsbarhet och varaktig självförsörjning. De behövde därför använda sig av det handlingsutrymme som uppstår i uppdragets komplexitet, men också anpassa sig efter den kommunala verksamhetens mål och riktlinjer.

Resultatorientering som källa till målkonflikt

Som bland annat var fallet med klientcentrerat arbete och socialt ingenjörskap, kunde målkonflikter uppkomma i arbetsmarknadssekreterarnas arbete. När de ombads beskriva sitt uppdrag svarade de som sagt i regel att det är att få ut deltagarna i arbete och studier så att de i

slutändan blir självförsörjande. När arbetsmarknadssekreterarna senare berättade om processen mer ingående blev dock vissa inneboende konflikter synliga. Enligt Lipsky (2010) kan målsättningar inom den statliga välfärden som sagt ha en idealiserad dimension som innebär mångtydighet och inneboende målkonflikter. Att göra deltagarna självförsörjande kan således förstås som en mer idealiserad dimension av arbetsmarknadssekreterarnas mål. Lipsky skiljer också mellan mål på organisations- och klientnivå och menar att dessa mål kan hamna i konflikt. En kommentar om uppdraget från en annan intervjuperson kan synliggöra målet i en bredare organisationskontext.

Vi är ju krasst till för att sänka försörjningsstödet och stötta upp arbetsförmedlingen.

I2 (V)

Detta mål presenterar arbetsmarknadssekreterarna som ett verktyg för att avlasta samhället. Konflikten mellan mål på organisations- och klientnivå blir synlig när arbetsmarknadssekreterarna beskriver arbetet med de deltagare som är svåra att hjälpa till en varaktig förankring på arbetsmarknaden, och som ofta studsar tillbaka till kommunen förr eller senare. I vissa intervjuer uttrycktes också en frustration över att andra myndigheter anvisar deltagare till dem som de inte anser har någon arbetsförmåga, eller där målet självförsörjning inte upplevdes vara realistiskt. Under intervjun med den arbetsmarknadssekreterare som arbetade med psykiskt sjuka gav hen ett exempel.

Det är till exempel om man har väldigt.. Funktionsnedsättningar kognitivt. Då kanske man borde ha boendestöd, kontaktperson, god man. Det är så mycket omkring att man inte då kan hålla reda på dagar och tider själv. Då är det inte rättvist att kräva att de ska fungera högfungerat här [...] Här har vi ändå ett ganska skarpt mål, och det är arbete eller studier.

I4 (P)

Arbetsmarknadssekreterarna menade att vissa deltagare har svårt att få en anställning på den reguljära arbetsmarknaden, oavsett hur många insatser de tar del i eller hur länge de rör sig inom arbetsmarknadspolitiska verksamheter. Även deltagare som inte kan förväntas uppnå anställningsbarhet och självförsörjning bearbetas genom systemet och målet att avlasta samhället. En annan målkonflikt som angränsar till detta framkommer i den resultatorientering som arbetsmarknadssekreterarna beskriver. Flera av dem uttryckte frustration över att det "räknas pinnar" inom verksamheten.

Det är ju människor vi jobbar med.. Men så är det ju, och så var det på arbetsförmedlingen också.
Allting räknas, hur många du skriver ut.

I6 (U)

Den resultatorienteringen och räknandet av pinnar som arbetsmarknadssekreterarna beskriver kan härledas till NPM och dess ökade influens över välfärden. Som Öberg & Widmalm (2016) förklarar innebär NPM en näringslivsinspirerad betoning på dokumentation och utvärdering av arbete. Öberg & Widmalm menar att de utvärderande mekanismer som utmärker NPM bidrar till att rama in vad som utgör bra arbete och inte, vilket Nygren et al (2022) även konstaterar kan gälla för den statistiska inrapporteringen inom det kommunala aktiveringsarbetet. Eftersom inrapporteringen efterfrågar specifika resultat och utfall, utgör den också en dimension utifrån vilken arbetsmarknadssekreterarnas mål och uppdrag kan avläsas.

I statistikrapporteringen är målet självförsörjning också ganska liberalt definierat. Arbetsmarknadssekreterarna berättar att självförsörjning exempelvis kan vara externa subventionerade anställningar eller sjukersättning från Försäkringskassan, och att deltagare kan skrivas ut mot allt som inte är försörjningsstöd. Flera arbetsmarknadssekreterare beskriver konflikten mellan att få ut deltagare i anställningar eller praktik snabbt, och att få till varaktiga lösningar som håller på längre sikt. Några arbetsmarknadssekreterare diskuterade exempelvis användningen av så kallade nystartsjobb, en subventionerad anställning som kan pågå i ett år och som ger A-kassa efteråt. De berättade att användningen av nystartsjobb nu har begränsats av kostnadsskäl, men att det tidigare har använts lite väl generöst och som något av ett quick fix. Även om nystartsjobb kunde vara en snabb lösning som också eftertraktades av många deltagare, menade arbetsmarknadssekreterarna att deltagarna ofta studsade tillbaka när deras A-kassa var slut. Under en intervju när en informant berättade om hur hen arbetade som ny arbetsmarknadssekreterare, framkom det att en för hastig lösning också kan innebära en känsla av nederlag och misslyckande för deltagaren.

[...] att man var lite såhär ivrig och ville liksom det här.. Nu ordnar vi, att man vill liksom fixa. Och då rusar man på kanske och slänger ut någon i något, och så blir det bara ännu ett misslyckande för där var ju inte personen.

I3 (U)

Samtidigt som det var tydligt att statistisk inrapportering och organisatoriska målsättningar

påverkar arbetet, reflekterade nästan alla arbetsmarknadssekreterare över skillnaden mellan framgång på pappret (statistiskt) och i verkligheten. Vissa berättade att statistiken kunde utgöra en grund för konkurrens med andra arbetsteam och kollegor, eller som en källa till egen motivation. Samtidigt menade flera att en viss distans till statistikorienteringen var nödvändig. Att gå från ett mer statistikfokuserat förhållningssätt till orientering mot mer långsiktiga lösningar beskrevs också som en vanlig process under resan från nyanställd till mer erfaren arbetsmarknadssekreterare. Här bör också en viktig skillnad mellan arbetet med ungdomar och vuxna nämnas kortfattat. Den arbetsmarknadssekreterare som arbetade med vuxna angav en större press på att deltagarna skulle uppnå självförsörjning snabbt, och menade att verksamheten styrdes av en arbete först-princip. De som arbetade med unga ansåg å ena sidan att den statistiska inrapporteringen kunde leda till att en del arbetsmarknadssekreterare, särskilt de som var lite yngre och oerfarna, tog sig an ärenden med en arbete först-princip, även om detta inte var ett officiellt krav inom verksamheten. De menade dock att verksamheten hade en större flexibilitet som innebar bättre möjligheter att skapa hållbara lösningar. Ett mer hållbart arbete kunde bland annat vara att använda mer tid till att lära känna deltagaren och kartlägga deras situation. En arbetsmarknadssekreterare exemplifierade hur hen försökte arbeta mot mer hållbara lösningar.

Men ofta tycker jag att det är roligare att avsluta ärenden mot studier. Jobben är ju ofta lite kortvarigare, eller vik eller sådant. Studierna, då finns det ju förhoppningsvis kanske någon målsättning om att göra något efter skolan också, och inte studsa tillbaka.

I5 (U)

Parsland & Ulmestig (2022) beskriver i sin studie hur en arbete först-princip kan stå i konflikt med jämlikhetsmål i den kommunala aktiveringen. I intervjuerna med arbetsmarknadssekreterarna framkom också upplevelser av att en arbete först-approach kunde stå i konflikt med arbetet mot en varaktig självförsörjning för deltagaren. I likhet med de gräsrotsbyråkrater som studerades av Johnson et al. (2023) upplevde arbetsmarknadssekreterarna alltså att arbete först-principen kunde begränsa kreativa lösningar i klientarbetet. Johnson et al. beskrev dock en arbete först-approach som ett sätt att lösa målkonflikter, medan arbetsmarknadssekreterarna också kunde uppfatta det som en källa till en målkonflikt.

En lång och komplex väg mot anställningsbarhet

Eftersom det var vanligt att deltagare studsade tillbaka efter att ärenden avslutats, var det tydligt att aktiveringsprocessen inte alltid kunde förstås som linjär, utan snarare behövde behandlas som en cirkulär process utan en tydlig början eller slut.

Arbetsmarknadssekreterarna behövde därför också hitta ett sätt att hantera deltagare som inte kunde uppnå en varaktig etablering på arbetsmarknaden.

Enligt Lipsky (2010) kan gräsrotsbyråkrater behöva omformulera sitt uppdrag, och anpassa det efter vad som faktiskt är möjligt att utföra i de omständigheter och den miljö de arbetar i. Arbetsmarknadssekreterarna gjorde detta delvis genom att hävda att deltagare som gick från insats till insats utan varaktiga resultat successivt fick möjlighet att öka sin anställningsbarhet. Även om någon studsade tillbaka behövde det alltså inte ses som ett misslyckande. Det fanns en idé om att de insatser och aktiviteter som deltagare tidigare skrivits ut mot bidrog till deras CV. När en arbetsmarknadssekreterare fick frågan om syftet med de subventionerade anställningarna som kunde ges till deltagarna, menade hen att de mycket sällan ledde till en riktig anställning efteråt, utan uttryckte det såhär:

Att få referenser är ju väldigt viktigt, att kunna ha det på sitt cv. Det har ju stor betydelse [...] de har någon de kan ringa och fråga.

I2 (V)

Något annat som kan tolkas som en omformulering av uppdraget var hur arbetsmarknadssekreterarna betonade en gradvis uppbyggnad av anställningsbarhet genom den tidigare nämnda sociala träningen och normaliseringen av vardagliga rutiner. En arbetsmarknadssekreterare berättade om hur hen såg på en situation där en deltagare hade studsat tillbaka.

Jag hade en kille som studsade tillbaka nu för några månader sedan. Han hade lite otur och han hade ju växt jättemycket under sin tidigare anställning, så han var ju mycket mer rustad nu..

I5 (U)

Flera arbetsmarknadssekreterare upplevde också en frustration över att det statistiska systemet som formade deras arbete inte gjorde plats för de framsteg de själva såg hos deltagarna.

Nygren et al. (2022) konstaterar i sin studie att personal inom den kommunala arbetsmarknadspolitiken varken upplever att klienternas problematik eller deras arbete

representeras rättvist i inrapporteringssystemet Kolada. Personalen upplevde att klienternas situationer i verkligheten ofta definieras av komplexa individuella faktorer medan inrapporteringen i Kolada efterfrågade information i form av tydliga och greppbara parametrar som hur många insatser deltagarna tagit del av och hur länge de har stått utanför arbetsmarknaden. I några intervjuer framkom också en frustration över att mycket arbete som arbetsmarknadssekreterarna ansåg var viktigt inte fick ett utrymme i den statistiska inrapporteringen. Som sagt upplevde flera arbetsmarknadssekreterare att deltagarna kunde ha komplexa sociala och psykologiska problem, och de menade att det kunde finnas mycket som behövde falla på plats innan deltagarna var redo för en praktikplats eller insats. Som tidigare nämnt kunde det handla om att arbeta med tidigare trauman och besvärliga erfarenheter, samt att utveckla deltagarens självförtroende, mål, vilja och ambitioner. Flera arbetsmarknadssekreterare beskrev hur de ibland gick utanför sin arbetsbeskrivning för att hjälpa sina klienter med sådant som ändå i slutändan var viktigt för att komma närmare arbetsmarknaden. Det kunde exempelvis handla om att hjälpa deltagaren med kontakt med andra myndigheter eller med vården. De menade att det var viktigt att se deltagarens situation i sin helhet, inklusive sådant som inte hade någon direkt koppling till arbete men ändå kunde påverka deltagarens situation. Denna approach kan liknas vid det som Nygren et al. (2022) beskriver som ett holistiskt perspektiv. En arbetsmarknadssekreterare beskrev sin frustration över situationen så här:

Man måste se alla små steg, det är väl det [...] Den här personen har gjort en jätteresor och sedan blev det ett avbrott för att personen kanske flyttade eller blev föräldraledig eller något annat som gjorde att den inte kom i mål. Men vi har jobbat jättemycket, vi har lagt in en jätteinsats. Vi har använt jättemånga resurser inom avdelning och i samverkan, deltagaren har gjort en enorm resa, och så syns det inte.

I1 (U)

Samtidigt som flera arbetsmarknadssekreterare beskrev organisationens begränsade inramningar av framgång som ett frustrerande element i arbetet, upplevde de som arbetade med ungdomar och psykiskt sjuka att processen fick ta den tid det behövde och att de hade ganska goda möjligheter att ta ut svängarna när arbetet så krävde. Uppfattningen i flera intervjuer var att förstående chefer och likasinnade i arbetsgruppen möjliggjorde ett mer holistiskt och flexibelt arbetssätt som satte klienterna i centrum. Här placerade också flera arbetsmarknadssekreterare, återigen främst de som arbetade med ungdomar och psykiskt sjuka, sin egen verksamhet i kontrast till andra myndigheter. Även om flera deltagare inte hade något annat val än att vara inskrivna för att få ekonomiskt bistånd, menade några

arbetsmarknadssekreterare att den egna verksamheten inte hade samma känsla av stränghet och kontroll gentemot deltagaren som socialtjänsten, och en arbetsmarknadssekreterare beskrev deras roll som "good cop". De beskrev också sin ärendemängd som mindre än hos socialtjänsten eller arbetsförmedlingen. Till skillnad från andra myndigheter menade de alltså att deras verksamhet hade en öppenhet, och ett utrymme för deltagarna att berätta om sin situation, sina bekymmer och drömmar. En arbetsmarknadssekreterare som arbetade med ungdomar beskrev hur deltagarna kunde reagera på att ha sitt första möte på verksamheten, och hur denna öppenhet kunde innebära att deltagarna delade sådant som egentligen var utanför den kommunala aktiveringens område.

Om man har varit liksom i myndighetsmöten där det har varit bråttom och stressigt och mycket information. Då är det som totala motsatsen om de träffar någon av oss [...] Det finns space, det finns oceaner av tid att få berätta och prata, och det tycker ju många är jätteskönt- att äntligen bli lyssnad på. Så ibland händer det faktiskt att det kommer fram grejer som man inte har pratat om innan, som egentligen inte ska vara i vårt knä men som vi kan hjälpa till att föra vidare tillsammans med dem då. Och det är ju jättebra.

I3 (U)

Arbetsmarknadssekreterarna menade att verksamhetens öppenhet möjliggjorde personliga möten och utgjorde en viktig grund för det individuella klientarbete mot anställningsbarhet som beskrivits i föregående stycken. De ansåg också generellt att det var det psykosociala arbetet som var viktigare, då detta kunde leda till att deltagarna faktiskt utvecklades på djupet. Som sagt upplevde arbetsmarknadssekreterarna att deltagarna kunde gå från insats till insats, eller praktik till praktik, utan att göra några märkbara framsteg eftersom de fortfarande inte var villiga att anpassa sig efter arbetsmarknadens krav, eller ändra sin inställning till processen. Det var därför arbetsmarknadssekreterarna kunde uppleva det som ett större framsteg att en deltagare sjukanmälde sig, började komma i tid, eller började intressera sig för ett arbete eller en utbildning som kunde leda till en långsiktig etablering på arbetsmarknaden.

Medikalisering och diagnosfokus

Ett annat möjligt sätt att hantera den cirkulära naturen av processen var att se allt arbete med deltagarna, inklusive anställningar och insatser, som en del av en kartläggning av deras problematik. Arbetsmarknadssekreterarna menade exempelvis att en praktik eller anställning kunde avslöja vad som fungerade bra och mindre bra för deltagaren, och därför belysa styrkor och svagheter. Kartläggning och kategorisering av deltagarnas brister förväntades leda till

bättre användning av insatser framöver och att deltagaren fick en större självinsikt. Med detta menade de insikt i egen problematik som diagnoser eller missbruk, och under flera intervjuer betonades deltagarens självinsikt som en viktig förutsättning för ett fungerande samarbete. Även om arbetsmarknadssekreterarna upplevde att deltagare med diagnoser kunde vara en utmanande klientgrupp att arbeta med, menade de att missbruk kunde innebära ett ännu större hinder eftersom deltagarna då ofta var i förnekelse. Parallellt med en mer positiv governmentalistisk, normaliserande praktik där homo economicus-idealet uppmuntrades, erfordrades också en mer negativ praktik där deltagarnas brister och avvikelser från detta ideal fördes ut i ljuset för att sedan åtgärdas. Arbetsmarknadssekreterarna lade särskild vikt vid denna aspekt av arbetet om processen tog längre tid än förväntat. En arbetsmarknadssekreterare berättade hur detta kunde se ut.

[...] ingenting funkade över huvud taget. Ingenting funkade. Och det är där man själv sen börjar tänka diagnoser liksom [...] Jamen kan det vara ADD det här? Kan det vara autism? Alltså man börjar få lite sådana tankar.

I1 (U)

Enligt Lipsky (2010) är kategoriseringar av klienter en del av gräsbyråkraters uppdrag och roll. Denna kategorisering sker dels för att kunna mass-bearbeta klienter på en byråkratisk nivå, men också för att avgöra vilka klienter som ska få tillgång till vilka resurser.

Kategorisering av deltagarna genom diagnoser (främst psykiatriska diagnoser som ADHD, PTSD och autism) var ett ämne som kom upp i nästan alla intervjuer.

Arbetsmarknadssekreterarna upplevde dels att diagnoser var vanliga bland deras deltagare, men också att det var lättare att arbeta med de deltagare som redan var utredda. Även om de inte hade någon kompetens som var specifikt inriktad på psykiatriska diagnoser, menade arbetsmarknadssekreterarna att det var något de behövde förhålla sig till i sitt arbete. Under några intervjuer beskrevs vikten av att ta upp misstankar om outredda diagnoser med deltagarna, men att samtidigt vara känslig för att det kunde upplevas som stigmatiserande att kategoriseras på det sättet.

Det som är utmaningen där kan ju vara att koda dem på arbetsförmedlingen, för kodas du på arbetsförmedlingen, så kan du ha rätt till andra insatser och anpassade anställningar och sånt, vilket öppnar jättemånga dörrar. Men det är inte alltid helt lätt att ta den diskussionen, för det blir ju samtidigt en stämpel- att du inte riktigt är som andra.

I5 (U)

Jacobsson & Seing (2013) menar att den normalitetsförskjutning som har skett på arbetsmarknaden gör att allt fler blir funktionshinderkodade på Arbetsförmedlingen. De menar vidare att denna utveckling innebär en medikalisering av arbetslöshet och att avvikelser från anställningsbarhet således har blivit mer eller mindre synonymt med funktionshinder. Detta skifte kan hjälpa oss att förstå hur arbetsmarknadssekreterarna beskrev de deltagare som hade svårt att komma vidare. Misstänksamheten att det kunde finnas en outhärdlig diagnos eller någon annan okänd problematik bakom stagnation visar också på det behov som beskrivs av Jacobsson & Seing (2013) av att förklara och kategorisera deltagarnas avbrott från normalitet på ett sätt som blir begripligt inom verksamhetens gränser. Som sagt är verksamheten så formad att arbetsmarknadssekreterarna främst kan rikta sitt arbete mot deltagarna, och det är deltagarna som behöver förändras för att de ska uppnå anställningsbarhet. Eftersom det fanns förståelse för att diagnoser kunde göra det svårare för deltagarna att leva upp till anställningsbarhet, kunde syftet med aktiveringen däremot skifta från att främst vara fokuserat på klientens ansvar, till att mildra arbetslöshetens negativa konsekvenser och simulera ett normalt arbetsliv för deltagaren. Arbetsmarknadssekreterarna arbetade även mot anställningsbarhet med de deltagare som de misstänkte aldrig skulle få en reguljär anställning, och det verkade som att en diagnos, vilket också konstateras av Jacobsson & Seing (2013), kunde öppna för viss anpassning från samhällets sida. Om det fanns diagnoser med i bilden som möjliggjorde en tydlig förklaring av deltagarnas behov kunde arbetsmarknadssekreterarna exempelvis efterfråga specifika anpassningar från arbetsgivare på externa praktikplatser. Diagnosfokus och medikaliseringen av uppdraget kan också förstås som ett sätt att hantera de ärenden som gick i cirkel, då en diagnos kunde innebära en tydlig riktning för hur ärendet skulle fortsätta.

Tunga fall- fortsätta hoppas eller ge upp?

Om de vanliga angreppssätten inte fungerade, men deltagaren inte heller kunde kategoriseras genom en diagnos, var det däremot svårare för arbetsmarknadssekreterarna att veta hur de skulle hantera situationen. Det var ofta dessa deltagare som kunde skapa upplevelsen av verklig stagnation i ett ärende. En arbetsmarknadssekreterare beskrev skillnaden mellan att arbeta med de som inte kan, och de som inte vill.

[...] och kan man inte men vill då brukar det ofta funka ganska bra [...] Men det som är svårt är kanske de som inte vill, för då kan jag slänga en massa olika insatser, till och med en

arbetsmarknadsanställning på heltid i sex månader med lön och slippa SOC och slippa arbetsförmedlingen och alla andra myndigheter. Men det kanske inte är aktuellt för vissa ändå [...] Och det hänger nog ihop med många orealistiska bild av arbetsmarknaden.

I5 (U)

Som tidigare nämnts framstod deltagarnas inställning till processen som ytterst viktig. Om de deltagare vars vilja och beteende var svåra att forma, men vars problematik inte heller kunde medikaliseras, sades ofta att de saknade självinsikt och mognad. Detta kunde som sagt handla om att de hade förväntningar på aktiveringsprocessen eller på arbetsmarknaden som arbetsmarknadssekreterarna menade inte stämde överens med verkligheten, eller att de var vana vid ett annat sätt att leva än det som aktiveringsprocessen avsåg att främja.

Swärd (2007) redogör för hur Järvinen (1998) beskriver "tunga fall". Tunga fall karaktäriseras av klienter som kategoriserades som besvärliga och blockerade inför processen av socialarbetare. Dessa klienter ansågs vara alltför nöjda med sin nuvarande situation och därför omotiverade inför förändring. På ett liknande sätt kunde deltagarna kategoriseras av arbetsmarknadssekreterarna som ovilliga att anpassa sig efter arbetsmarknadens krav, eller som icke-mottagliga av de insatser som erbjöds. Swärd (2007) nämner också ett annat fynd från Järvinen (1998), nämligen att många av de deltagare som upplevdes som hopplösa av socialarbetare ofta själva upplevde sig svikna av systemet. De kunde vara individer som rört sig mellan olika välfärdsinstitutioner under en lång tid utan att riktigt fångas upp eller känna sig ordentligt bemötta. Detta kunde förklara deras avsaknad av motivation och "dåliga attityd". En arbetsmarknadssekreterare beskrev klienter som hade en mer skeptisk attityd på ett liknande sätt.

Sen är det vissa som inte alls.. Kanske har varit på en 10-15 olika projekt inom arbetsförmedlingen till exempel. Och säger "Jaha, vad ska detta leda till?". Så de kan ju komma med den inställningen.

I4 (P)

Kategoriseringen av deltagarna som bortom hopp för att uppnå självförsörjning ansågs ibland handla om att deltagarens unga ålder medförde en omognad och otillräcklig förståelse av situationens allvar. Som visas ovan, och som forskningen kring "tunga fall" föreslår, finns det en annan variant där deltagare som rört sig i systemet länge hamnar i en ond cirkel av att inte

känna sig hjälpta, vilket påverkar deras inställning negativt och i sin tur gör att de upplevs som omotiverade eller besvärliga.

Vad gäller kategoriseringen av deltagarna som oemottagliga eller bortom hopp fanns det nämnvärda skillnader mellan arbetsmarknadssekreterarnas uppfattningar. Några arbetsmarknadssekreterare underströk vikten av att acceptera att alla deltagare inte går att hjälpa ut på arbetsmarknaden. Även om denna kategorisering av deltagarna påverkade arbetsmarknadssekreterarnas syn på deltagarna, gick den i dessa intervjuer inte att koppla till någon tydlig begränsning av resursanvändningen för de klienter som ansågs vara bortom hopp. Även om fokuset på arbetet kunde skifta till mer basala sociala färdigheter, fortsatte arbetsmarknadssekreterarna som sagt att arbeta med anställningsbarhet även med de deltagare som de inte trodde skulle lyckas nå dit i slutändan. Andra arbetsmarknadssekreterare lyfte snarare vikten av att aldrig ge upp hoppet på en deltagare.

[...] dels är det jätteviktigt att den som jobbar tillsammans med dem, alltså sådana som jag, tror på dem. Det har visat sig vara en superframgångsfaktor. Om vi liksom ger sken av att "Ja det här, det blir svårt", det får man ju ha respekt för när någon pratar om att det är svårt, inte att man ska vara så där happy go lucky liksom hela tiden. Men att ändå visa att nä men ja, det här, det kommer ordna sig.

I3 (U)

Här beskrivs vikten av att tro på klientens förmåga att uppnå självförsörjningsmålet. Vikten av att tro på klienten, inte bara som något som har ett värde i sig, utan också som ett verktyg för att uppnå goda resultat i aktiveringen.

Slutsats och diskussion

Arbetsmarknadssekreterarna anger deltagarnas självförsörjning som sitt mål, men deras uppdrag kan främst beskrivas som ett arbete mot att successivt öka deltagarnas anställningsbarhet. Arbetsmarknadssekreterarnas uppdrag kan förstås som en governmentalistisk och normativ praktik där deltagarna i den kommunala aktiveringen modelleras efter, och styrs genom idealet homo economicus som karaktäriseras av eget entreprenörskap, ekonomisk rationalitet och anpassningsförmåga. Aktiveringsprocessen kan också tolkas som ett disciplinärt, normativt arbete där deltagarna förväntas förändra sin inställning och attityd och på så sätt anpassa sig efter arbetsmarknadens krav. Det långsiktiga, individuellt och socialt fokuserade förhållningssättet till aktiveringsuppdraget samt en cirkulär

förståelse av processen, kan betraktas som ett sätt för arbetsmarknadssekreterarna att omformulera sitt uppdrag efter det motstånd de möter i sina försök att etablera deltagarna på arbetsmarknaden. Utifrån arbetsmarknadssekreterarnas beskrivningar av deltagarnas komplexa sociala situationer kan det också förstås som ett adekvat sätt att försöka anpassa dem efter arbetsmarknadens krav som de förstår dem. Arbetsmarknadssekreterarna utnyttjade sitt handlingsutrymme som gräsrotsbyråkrater, och arbetade till viss del runt statistiska målsättningar inom verksamheten för att försöka uppnå långsiktiga resultat. De upplevde inte heller att det statistiska inrapporteringsystemet rättvist speglade deras arbete, och flera förespråkade en mer holistisk och komplex förståelse av uppdraget.

Arbetsmarknadssekreterare försökte modellera även de deltagare de misstänkte aldrig skulle få en reguljär anställning efter anställningsbarhet, men hade också möjlighet att tillåta ett visst uppmjukande av ansvar genom diagnostisering och medikalisering av deltagarnas problem. Den största utmaningen tycktes vara de deltagare som inte upplevdes vara mottagliga för arbetsmarknadsekreterarnas försök att styra dem mot anställningsbarhet på en individuell psykologisk nivå, men vars problematik inte heller kunde beskrivas i tydliga medicinska termer. Några arbetsmarknadssekreterare underströk vikten av att inte ge upp hoppet och tron på deltagarnas förmåga att etablera sig, medan andra menade att de behövde acceptera att vissa individer helt enkelt var bortom anställningsbarhet.

Det fanns alltså både likheter och skillnader mellan arbetsmarknadssekreterarnas utsagor och de fynd som framkom hos Thorén (2008). Som Thorén också konstaterar var fallet för socialarbetare inom den kommunala aktiveringen, kunde det finnas en frustration bland arbetsmarknadssekreterarna inför att behöva aktivera de deltagare som var svåra att göra anställningsbara, och som upplevdes ha föga möjligheter på arbetsmarknaden. I vissa attityder som framkom i intervjuerna ekar också Thoréns beskrivningar av hur socialarbetare inom kommunal aktivering kategoriserar vissa deltagare som bortom hopp och icke-mottagliga för aktivering. Det framkom dock inte några tydliga stöd för att de arbetsmarknadssekreterarna använde sig av creaming och parking.

Thorén (2008) menar att insatser som riktas mot arbetslösa baseras på normativa antaganden om arbetslösa. Utifrån arbetsmarknadssekreterarnas beskrivningar av sina tolkningar av deltagarnas behov kan vi anta att det åtminstone till viss del också baseras på faktiska observationer från arbetsmarknadssekreterarnas sida. De beskrev det exempelvis som ett tecken på framgång om en deltagare började komma i tid oftare, utvecklade sin förmåga att

kommunicera eller började sjukanmäla sig. Detta utgjorde alltså inte bara lösa idéer om deltagarnas problem, utan det kunde också handla om observationer av deltagarna och deras utveckling. Det kan eventuellt vara svårt att separera normativa uppfattningar om deltagarna med faktiska observationer, och likaså vara svårt att separera creaming och parking från ett individanpassat arbete. Att fokusera på sociala färdigheter och rutiner med en deltagare som exempelvis har svårt att komma i tid eller att komma alls, får trots allt erkännas som ett någorlunda logiskt angreppssätt. Deltagares upplevelser av stigma och begränsade möjligheter i aktivering, som bland annat nämns av Wright et al. (2020) måste dock också visas hänsyn. Det är långt ifrån obegripligt att en deltagare har svårt att ta aktiveringen på allvar om denne har svårt att se vart processen ska leda. Enligt arbetsmarknadssekreterarnas utsagor kunde det finnas en sådan upplevelse av meningslöshet hos de deltagare som rört sig i systemet länge. Denna dynamik kan eventuellt beskrivas som en viljekamp mellan aktiveringsarbetare och deltagare, där aktiveringsarbetarna vill se att deltagarna behärskar basala sociala färdigheter och ger sig hän åt processen innan de börjar med det mer arbetsmarknadsnära arbetet, medan deltagarna vill se att aktiveringen innebär reella arbetsmöjligheter innan de är redo att ta situationen på allvar.

Det framkom också några likheter med hur vikten av rutiner beskrevs hos Thorén (2008), alltså att arbetsmarknadssekreterarna upplevde att deltagarna ofta hade vant sig vid en annan dygnsrytm och att de därför behövde hjälp att vänja sig vid ett nytt sätt att leva. Arbetsmarknadssekreterarna beskrev dock också normaliseringen av rutiner som ett sätt att bygga upp deltagarnas självförtroende, vilket hade en lite mer positiv konnotation än hos Thorén (2008), där rutinerna snarare uppfattades som ett sätt att kontrollera och övervaka deltagarna. Detta kan också härledas till arbetsmarknadssekreterarnas unika roll och distans i förhållande till socialtjänstens krav, som de menade möjliggjorde en mer personlig och avslappnad relation till klienten. Det finns också nämnvärda skillnader i hur aktiveringens funktion uppfattades. Medan funktionen kunde beskrivas som avskräckande av socialarbetarna i Thoréns studie, menade arbetsmarknadssekreterarna snarare att aktivering kunde behöva ha lockande och inbjudande inslag för att övertyga deltagare att det var värt mödan att förändra sina liv. Den passivitet som kategoriserade aktiveringen enligt Thorén, gjorde sig också i någon grad påmind i arbetsmarknadssekreterarnas berättelser, genom att deltagarna redan till viss del förväntades besitta anpassningsförmåga och eget entreprenörskap för att kunna ta åt sig aktiveringsarbetet.

Som sagt försökte arbetsmarknadssekreterarna arbeta med sådana ideal som de menar karakteriserar anställningsbarhet även i de ärenden där de inte förväntade sig att en deltagare någonsin skulle kunna bli självförsörjande. Detta kan bland annat förstås i linje med hur aktiveringen beskrivs av Panican & Ulmestig (2017), alltså att aktiveringen främst utförs i ett symboliskt syfte som ska visa allmänheten att försörjningsstöd inte är lättillgängligt. Det kan också förstås i förhållande till workhouse-principen som beskrivs av bland annat Giertz (2004), Thorén (2012) och Panican & Ulmestig (2017), alltså att aktiveringen utgör en grund för behovsprövning och skiljelinje mellan värdiga och ovärdiga fattiga. Aktiveringen kan också kopplas till arbetslinjens syften som de beskrivs av Olofsson (1996), alltså att uppfylla arbetsmarknadens kompetenskrav, och att bidra till jämlikhet och inkludering genom att föra deltagare närmare arbetsmarknaden. Detta kan eventuellt speglas i vissa arbetsmarknadssekreterares försök att motivera sina deltagare att studera, och på så sätt förhålla sig till arbetsmarknadens kompetenskrav och höga konkurrens om okvalificerade arbeten.

Att arbetsmarknadssekreterarna fortsatte arbeta mot anställningsbarhet oavsett förväntat resultat kan eventuellt ses som ett sätt att föra deltagarna närmare en vardag som påminner om ett normalt arbetsliv, och på så sätt främja den inkludering som ett arbete innebär enligt Ennerberg & Håkansson (2022). Att arbeta mot anställningsbarhet oavsett förväntat resultat kan också kopplas till den arbetsideologi och det arbetssamhälle som beskrivs av Dahlqvist (2022). Att besluta att någon befinner sig bortom anställningsbarhet kan eventuellt vara främmande för oss, dels ur ett inkluderings- och jämställdhetsperspektiv, men också utifrån det individualiserade perspektivet på arbetslöshet som beskrivs av bland annat Fejes & Sparrhoff (2016). Något som är oroväckande är om arbetsmarknadssekreterare, och andra socialarbetare inom aktivering, fransäger sig ansvar i "hopplösa fall" medan individens ansvar att göra sig anställningsbar kvarstår.

Eftersom urvalet i denna studie är begränsat är det svårt att dra några tydliga slutsatser. Att enbart en kommun utforskades försvårar detta ännu mer, särskilt på grund av den decentralisering som tidigare nämnts. Om det är något eventuellt forskningsfynd jag vill lyfta fram skulle det vara att intervjuerna föreslår att arbetsmarknadssekreterarna, även om de känner sig begränsade av organisatoriska målsättningar, använder sitt handlingsutrymme för att försöka styra deltagaren mot en varaktig etablering på arbetsmarknaden, samt att de försöker förhålla sig till klienten på ett holistiskt och komplext psykosocialt plan. Det ojämna

urvalet föreslår också intressanta skillnader som uppstår i arbetet med ungdomar och vuxna (de som är över 30). Medan den arbetsmarknadssekreterare som arbetade med psykiskt sjuka beskrev liknande erfarenheter som de som arbetade med unga, hade den som arbetade med vuxna en del upplevelser som stack ut i förhållande till resten. Som tidigare nämnt verkade arbetet med vuxna präglas av ett betydligt striktare arbete först- princip och mindre utrymme för samtal och holistiskt arbete. Det fokus som läggs på unga i arbetsmarknadspolitiken kan bland annat förstås utifrån Olofssons (2014) beskrivning av ungas utsatthet på dagens arbetsmarknad, och viljan att förekomma individuell och samhällelig skada i framtiden. Skillnaden mellan arbetet med ungdomar och vuxna hade också kunnat vara ett intressant utrymme för fortsatt forskning, både för att granska dess effekter, men också för att bättre förstå filosofin och motivationen bakom den skilda hanteringen.

En begränsning i denna studie är också att den enbart behandlar arbetsmarknadssekreterarnas uppfattningar, och inte deltagarnas. Även om forskning pågår, är det alltid viktigt att få bättre insikt i hur arbetet mot anställningsbarhet och självförsörjning upplevs och tas emot, kanske framförallt för de individer som kan kategoriseras som bortom hjälp. Utifrån den forskning som visar hur funktionshinderkodningar ökar på arbetsförmedlingen (Jacobsson & Seing, 2013), den växande grupp arbetslösa som inte lever upp till arbetsmarknadens kompetenskrav (Statistiska Centralbyrån [SCB], 2022; Arbetsförmedlingen, 2023) och utifrån de svårigheter som framkommer i att hjälpa många deltagare mot en varaktig etablering, kanske det finns behov av att omvärdera vad vi rimligen kan förvänta oss av både socialarbetare och arbetslösa i strävan efter anställningsbarhet.

Referenser

Ahrne, Göran, Peter Svensson (2015) *Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen I*: Ahrne, Göran, Peter Svensson, *Handbok i kvalitativa metoder*, Stockholm: Liber AB.

Bergmark, Åke, Olof Bäckman, Renate Minas (2013) *Vägar ur socialbidrag? Om socialtjänstens insatser och det ekonomiska biståndets varaktighet*, Institutionen för socialt arbete, Stockholms Universitet.

Behrenz, Lars, Mats Hammarstedt (2014) *Utvärdering av nystartsjobb i Växjö kommun*, Labour market and discrimination studies, Linnéuniversitet.

Berkel, Rik, van (2007) *Making It Personal : Individualising Activation Services in the EU*. [<https://search-ebscohost-com.ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=cat07147a&AN=lub.7352148&site=eds-live&scope=site>] Hämtat 2023-07-29.

Braun, Virginia, Victoria Clarke (2017) Thematic analysis, *The Journal of Positive Psychology*, 12 (3), s. 297-298.

Bryman, Alan (2016) *Samhällsvetenskapliga metoder*, Stockholm: Liber AB.

Bäckman, Olof, Åke Bergmark (2011), Escaping welfare? Social assistance dynamics in Sweden, *Journal of European Social Policy*, 21 (5), s.486-500

Dahlqvist, Hans (2022) *Varför ska vi arbeta? Ett idéhistoriskt perspektiv på synen på arbete I*: Ennerberg, Elin & Peter Gladoic Håkansson (red.) *Plats för vem? Om arbetets inkludering och exkludering*. Lund: Nordic Academic Press.

Denscombe, Martyn (2010) *The good research guide for small-scale social research projects*, 4th edition, McGraw-Hill: Open University Press.

Eldén, Sara (2020) *Forskningsetik : vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Lund: Studentlitteratur AB.

Fejes, Andreas, Gun Sparrhoff (2016) Anställningsbarhetens olika innebörder, I: Fejes, Andreas, Gun Sparrhoff (red.), *Anställningsbarhet: Perspektiv från utbildning och arbetsliv*. Lund: Studentlitteratur AB.

Ennerberg, Elin, Peter Gladoic Håkansson (2022) Introduktion; om arbetets inkludering och exkludering I: Ennerberg, Elin, Peter Gladoic Håkansson (red.) *Plats för vem? Om arbetets inkludering och exkludering*. Lund: Nordic Academic Press.

Forslund, Anders, Wazah Pello-Esso, Rickard Ulmestig, Ulrika Vikman, Ingeborg Waernbaum, Alexander Westerberg, Johan Zetterqvist (2019) *Kommunal arbetsmarknadspolitik. Vad och för vem? En beskrivning utifrån ett unikt datamaterial*. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering. Ehof Grafiska AB, Uppsala.

Foucault, Michel (1994) Truth and judicial forms I: Faubion, James, D. (red.) *Essential works of Foucault 1954-1984, Vol. 3: Power*; New York: The New Press.

Foucault, Michel, Arnold I. Davidson, Graham Burchell (2008) *The Birth of Biopolitics: Lectures at the Collège De France, 1978-1979*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan (Michel Foucault: Lectures at the College De France, 1978-1979).
[<https://search-ebshost-com.ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=nlebk&AN=266617&site=eds-live&scope=site>] Hämtat: 2023-07-17.

Giertz, Anders (2004) *Making the poor work: Social assistance and activation programmes in Sweden*, Socialhögskolan, Lunds Universitet.

Nygren, Giritli, Katarina, Gunilla Olofsdotter, Ida Sjöberg, Carolina Klockmo och Malin Bolin, (2022) Närmare men inte nära nog – hur arbete osynliggörs vid kommunala arbetsmarknadsenheter, *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 28, s.54-72.

Jacobsson, Kerstin, Ida Seing (2013) En möjliggörande arbetsmarknadspolitik? Arbetsförmedlingens utredning och klassificering av klienters arbetsförmåga, anställbarhet och funktionshinder. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 19 (1) s.9-24.

Johansson, Håkan & Iver Hornemann Møller, 2009, Vad menar vi med aktivering? I: Johansson, Håkan & Iver Hornemann Møller (red.) *Aktivering- arbetsmarknadspolitik och socialt arbete i förändring*. Malmö: Liber AB.

Johnson, Mathew, Miguel Martínez Lucio, Damian Grimshaw, Laura Watt, 2023, Swimming against the tide? Streetlevel bureaucrats and the limits to inclusive active labour market programmes in the UK, *Human relations*, 76 (5) s.689–714.

Kolada, 2023, Fri sökning.

[<https://www.kolada.se/verktyg/fri-sokning/?kpis=24426,62649,62651,62654,62657,62667,115319&years=30200,30199,30198&municipals=2328&rows=municipal,kpi&visualization=bar-chart>] Hämtat 2023-07-29.

Lipsky, Michael, 2010 *Street-Level Bureaucracy, 30th Ann. Ed.: Dilemmas of the Individual in Public Service*. Russell Sage Foundation, 2010. *JSTOR*, [<http://www.jstor.org/stable/10.7758/9781610446631>.] Hämtat: 2023-07-26.

Malmö stad, 2023, Detta kan du få hjälp med

[<https://malmo.se/Arbetsmarknadsavdelningen/Detta-kan-du-fa-hjalp-med.html>.] Hämtat: 2023-07-19.

McKinlay, Alan, Eric Pezet (2017) Governmentality, The Career of a Concept, i: McKinlay, Alan, Eric Pezet (ed.) *Foucault and Managerial Governmentality: Rethinking the Management of Populations, Organizations and Individuals (1st ed.)*. Routledge. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.4324/9781315690094>. Hämtat: 2023-07-19.

Nord, Tora, 2018, Arbete som rättighet eller skyldighet: *Föreställningar om arbetsmarknadsfrånvaro i välfärdsstaten*, Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap, Karlstad universitet.

Nybohm, Jenny, 2014, Vilket resultat har socialtjänstens aktivering av socialbidragstagare?, *Socialvetenskaplig tidskrift*, 21(1), s.24-46.

Olofsson, Jonas, 1996, *Arbetslöshetsfrågan i historisk belysning: En diskussion om arbetslöshet och social politik i Sverige 1830- 1920*, Lund: Studentlitteratur AB.

Olofsson, Jonas (2014), Ökade sociala risker: En bakgrund om ungdomsarbetslöshet och utanförskap, I: Olofsson, Jonas (red.) *Den långa vägen till arbetsmarknaden: Om unga utanför*. Lund: Studentlitteratur AB.

Panican, Alexandru, Rickard Ulmestig, 2017 *Lokal arbetsmarknadspolitik Vem gör vad, hur och för vem?* (Rapportserie i socialt arbete; Nr. 36). Växjö: Linnéuniversitetet.

Panican, Alexandru, Rickard Ulmestig (2019). Vad är nytt? kunskapssammanställning av kommunal arbetsmarknadspolitik. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 25(3-4), s.108-128.

Parsland, Ellen, Rickard Ulmestig, 2022, Gendered Activation at the Expense of Gender Equality? Activation and Gender Equality as Competing Logics in the Swedish Welfare State, *Affilia*, 37 (2), s.279-299.

Pultz, Sabina (2016) Governing Homo economicus, risk management among young unemployed people in the Danish welfare state, *Health, Risk & Society*, 2016, 18 (3–4), s.168–187.

SoL 4 kap 4§, 2013: 421 *Socialtjänstlag*.

Starrin, Bengt (1994) Om distinktionen kvalitativ- kvantitativ i social forskning I: Starrin, Bengt, Per-Gunnar Svensson, *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*, Lund: Studentlitteratur AB.

Statistiska centralbyrån (2022) *Sammanfattning av regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser: Med sikte på år 2035*, Statistiska centralbyrån [SCB].

Sveriges Kommuner och Regioner (2021) *Kommunal arbetsmarknadsstatistik*, SKRs avdelning för utbildning och arbetsmarknad.

Swärd (2008) Om outsiders och att hålla normalitetsdjävulen i schack, I: Svensson, Kerstin (red.), *Normer och normalitet i socialt arbete*, Lund: Författarna och studentlitteratur AB.

Thorén, Katarina (2008) *“Activation Policy in Action” A Street-Level Study of Social Assistance in the Swedish Welfare State*, Växjö: University Press.

Thorén, Katarina (2012) *Kommunal arbetsmarknadspolitik – en kunskapsöversikt över åtgärder för arbetslösa socialbidragstagare*, Stockholm: Riksdagstryckeriet.

Trelleborgs Kommun (2021) *Riktlinjer för arbetsmarknadsplanering 2021*, Arbetsmarknadsavdelningen, Trelleborg.

Ulmestig, Rickard, 2007, *En studie om arbetsmarknadspolitik och socialbidrag*, Socialhögskolan, Lunds Universitet.

Zetterquist, Eriksson, Ulla & Göran Ahrne (2015) Intervjuer, I: Ahrne, Göran, Peter Svensson, *Handbok i kvalitativa metoder*, Stockholm: Liber AB.

Öberg, Ahlbäck, Shirin & Sten Widmalm (2016) Att göra rätt – även när ingen ser på, *Statsvetenskaplig tidskrift*, 118 (1), s.7-17.

Ödman, Per-Johan, 2017, *Tolkning, förståelse vetande, Hermeneutik i teori och praktik*, Lund: studentlitteratur AB

Bilagor

Intervju

Verksamhet och uppdrag

Kan du kort berätta om verksamheten du arbetar i.

Hur ser en vanlig arbetsdag ut för dig?

- insatser
- arbetsuppgifter

Hur skulle du beskriva ditt uppdrag som arbetsmarknadssekreterare?

- Ansvar
- Målet med arbetet?

Klienterna och deras förutsättningar

Vill du beskriva hur situationen kan se ut för de klienter som du arbetar med?

- Vad är orsaken/ orsakerna att klienterna hänvisas till dig/ er?
- Hur ser deras försörjning ut?
- Hur länge har de varit arbetslösa?
- Kan du ge exempel?

Hur kan en planering med en klient se ut?

- Kan du ge exempel?
- Insatser

Vad uppfattar du att dina klienter har för inställning till insatserna?

- Kan du ge exempel?

Hur skulle du beskriva den arbetsmarknad som dina klienter möter?

- Kan du ge exempel?
- Är arbetsmarknadens utformning något du behöver förhålla dig till i ditt arbete?
- I så fall hur? Exempel

Vilka färdigheter skulle du säga är viktiga för den enskilde att ha för att kunna få ett arbete/etablera sig på arbetsmarknaden idag?

- Tillgångar
- Kan du ge exempel?

Vad kan göra det svårt för den enskilde att etablera sig på arbetsmarknaden?

- Hinder
- Kan du ge exempel?

Insatser och resultat

Vill du berätta om vad de insatser ni erbjuder klienterna syftar till?

- Vad ska de åstadkomma?

Vad upplever du att insatserna leder till för klienten?

- Kan du ge exempel?

Vad känner du till om insatsernas resultat?

- Eventuellt hur insatser följs upp i kommunen

Arbetsmarknadssekreterarnas förutsättningar

Hur upplever du att dina förutsättningar att hjälpa klienterna mot självförsörjning ser ut?

- Varför?
- Kan du ge exempel?

Upplever du att det är möjligt att anpassa stöd och insatser till individens behov?

- Varför/varför inte
- Kan du ge exempel?

Vad brukar gå bra i arbetet mot självförsörjning (eller andra mål som tas upp)?

- Kan du ge exempel?

Vad brukar vara utmanande i arbetet mot självförsörjning (-ll-)?

- Kan du ge exempel?

Vilka färdigheter och kunskaper är viktiga för dig i ditt arbete (att hjälpa målgruppen)?

Upplever du att ditt arbete är viktigt/ meningsfullt?

- Varför/varför inte
- Kan du ge exempel?

Avrundning

- Något mer att tillägga/fråga
- Berätta om hur studien kommer gå vidare
- Tacka

LUNDS
UNIVERSITET

Samtycke

Jag bekräftar härmed att jag har tagit del av skriftlig och muntlig information om studien och accepterar att delta som informant. Jag har fått möjlighet att ställa frågor om studien.

Jag är medveten om vad mitt deltagande innebär och att jag inte har någon skyldighet att svara på frågor.

Jag är medveten om att intervjun kommer att ljudinspelas och transkriberas.

Jag har fått information om att de uppgifter som samlas in om mig kommer att avkodas och behandlas konfidentiellt i den mån som är möjligt, att de ej kommer vara tillgängliga för obehöriga samt att materialet kommer förstöras när det har bearbetats.

Jag är medveten om att min medverkan är helt frivillig och att jag när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta mitt deltagande.

Ort och datum _____

Förnamn och efternamn _____

Adress _____

Telefonnummer _____

Namnsteckning _____